

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему: Організація та методика обліку основних засобів на
ТОВ «ІТІ СЕРВІС»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0711 оа-з
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»

К.О. Сидоренко

Керівник к.е.н., професор Рибалко О.М.

Рецензент д.е.н., доцент Варламова І.С.

Запоріжжя – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Н.М. Проскуріна
«____» _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Сидоренко Катерині Олегівні

1. Тема роботи: Організація та методика обліку основних засобів на ТОВ «ІТІ СЕРВІС»
керівник роботи Рибалко Олена Михайлівна, к.е.н., професор,
затверджені наказом ЗНУ від 09.06.2022 р., № 641-с.
2. Строк подання студентом роботи 01 грудня 2022 року
3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані обліку та аналізу оплати праці на ТОВ «ІТІ СЕРВІС»
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): розкрити концептуальні основи організації бухгалтерського обліку основних засобів; вивчити методику побудови бухгалтерського обліку основних засобів на ТОВ «ІТІ СЕРВІС»; визначити сучасні проблеми та напрями вдосконалення обліку основних засобів на ТОВ «ІТІ СЕРВІС»
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить: 10 табл., 7 рис..

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., професор Рибалко О.М.	19.08.2022	19.08.2022
2	к.е.н., професор Рибалко О.М.	16.09.2022	16.09.2022
3	к.е.н., професор Рибалко О.М.	07.10.2022	07.10.2022

7. Дата видачі завдання: 15 червня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2022	виконано
2.	Написання вступу	липень 2022	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2022	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2022	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2022	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2022	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2022	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2022	виконано

Студентка _____
(підпис)

К.О. Сидоренко

Керівник роботи _____
(підпис)

О.М. Рибалко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 106 с., 3 розділи, 10 табл., 7 рис., 4 додатка, 75 джерела.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, ЗНОС, АМОРТИЗАЦІЯ, ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, ГРУПА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Об'єкт дослідження – процес обліку основних засобів та ефективності їх використання на ТОВ «ІТІ СЕРВІС».

Метою кваліфікаційної роботи є визначення економічної сутності основних засобів та формуванні теоретичних положень, методичних основ і розробки практичних рекомендації з удосконалення обліку основних засобів.

Методи дослідження: системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів. Під час виконання дослідження використано загальнонаукові та специфічні методи пізнання: методи індукції та дедукції, методи теоретичного узагальнення та порівняння.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо виявлення проблем та запропонування шляхів вирішення обліку основних засобів у сучасних економічних умовах.

Основні результати наукової новизни дослідження полягають у такому:

- розвинуто понятійно-категорійний апарат через тлумачення терміну «основні засоби» для потреб бухгалтерського обліку, щоб досягти єдності в термінології, тобто суть основних засобів як економічної категорії проявляється в наступному: незмінності натурально-речової форми засобів праці; особливості участі у виробничому циклі; наявності і єдності споживчої вартості; особливості перенесення вартості на готову продукцію; специфіці економічної і соціальної функцій галузі;
- уточнено класифікацію основних засобів для цілей управління, що

містить оптимальну кількість ознак, розкриває цільове призначення та економічний зміст окремих видів основних засобів для прийняття управлінських рішень та для контролю та регулювання;

– запропоновано введення в робочому плані рахунків підприємства субрахунків 131.1 «Знос основних засобів виробничого призначення» та 131.2 «Знос основних засобів невиробничого призначення», що забезпечить отримання більш повної облікової інформації з метою її контролю;

– запропоновано зміни у чинних типових формах ОЗ-1 і ОЗ-6 первинного обліку основних засобів, що сприяє удосконаленню обліково-аналітичного забезпечення, надходження, вибуття основних засобів та стану їх збереження.

Розроблені науково обґрунтовані підходи і методи можуть використовуватись при вирішенні організаційних та економічних питань розробки шляхів оптимізації використання основних засобів на підприємстві.

Теоретичні результати роботи доповнюють сучасну концепцію управління системи відтворення основних засобів.

SUMMARY

Qualifying work contains 106 pp., 3 sections, 10 tab., 7 fig., 4 annex, 75 references.

FIXED ASSETS, DEPRECIATION, DEPRECIATION, FINANCIAL REPORTING, GROUP OF FIXED ASSETS

The object of the study is the process of accounting for fixed assets and the efficiency of their use at ITI SERVICE LLC.

The purpose of the qualification work is to determine the economic essence of fixed assets and the formation of theoretical provisions, methodological foundations and the development of practical recommendations for improving the accounting of fixed assets.

Research methods: a systematic approach to the study of economic phenomena and processes. During the research, general scientific and specific methods of cognition were used: methods of induction and deduction, methods of theoretical generalization and comparison.

The scientific novelty of the obtained results lies in the substantiation of theoretical and methodological provisions and the development of practical recommendations for identifying problems and proposing ways to solve the accounting of fixed assets in modern economic conditions.

The main results of the scientific novelty of the study are as follows:

- a conceptual-categorical apparatus was developed through the interpretation of the term "fixed assets" for the needs of accounting in order to achieve unity in terminology, i.e. the essence of fixed assets as an economic category is manifested in the following: the immutability of the natural-material form of the means of labor; peculiarities of participation in the production cycle; availability and unity of consumer value; peculiarities of transfer of value to

finished products; the specifics of the economic and social functions of the industry;

- the classification of fixed assets for management purposes has been clarified, containing the optimal number of features, revealing the purpose and economic content of certain types of fixed assets for management decision-making and for control and regulation;

- introduction of sub-accounts 131.1 "Depreciation of fixed assets for production purpose" and 131.2 "Depreciation of fixed assets for non-production purpose" in the work plan of the company's accounts is proposed, which will ensure obtaining more complete accounting information for the purpose of its control;

- proposed changes in the current standard forms OZ-1 and OZ-6 of the primary accounting of fixed assets, which contributes to the improvement of accounting and analytical support, receipts, disposals of fixed assets and the state of their preservation.

The developed scientifically based approaches and methods can be used in solving organizational and economic issues of developing ways to optimize the use of fixed assets at the enterprise.

The theoretical results of the work complement the modern concept of management of the system of reproduction of fixed assets.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ВСТУП..... 11

РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Основні засоби як економічна категорія..... 16

1.2 Визнання основних засобів та їх оцінка..... 30

1.3 Міжнародні стандарти обліку основних засобів..... 35

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ПОБУДОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ІТІ СЕРВІС»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства..... 41

2.2 Порядок документального оформлення операцій з обліку основних
засобів та їх аналітичний і синтетичний облік основних засобів..... 49

2.3 Відображення інформації щодо наявності основних засобів у
звітності підприємства..... 65

РОЗДІЛ 3 СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ІТІ СЕРВІС»

3.1 Удосконалення обліку основних засобів в інформаційній системі
матеріально-технічної бази підприємства..... 70

3.2 Шляхи вдосконалення первинного обліку основних засобів..... 73

3.3 Сучасна концепція й тенденції розвитку обліку основних засобів..... 82

ВИСНОВКИ..... 91

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ..... 94

ДОДАТОК А Класифікація основних засобів..... 100

ДОДАТОК Б Технологічний процес бухгалтерського обліку основних

засобів при журнально-ордерній формі обліку в ТОВ «ІТІ СЕРВІС».....	101
ДОДАТОК В Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2021.....	102
ДОДАТОК Д Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2021 р.....	104

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

грн. – гривень

ЗУ – Закон України

і т.д. – і так далі

КМУ – Кабінет міністрів України

Мінфін – Міністерство фінансів України

МСБО – Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

ОЗ – основні засоби

П(С)БО – положення (стандарт) бухгалтерського обліку

ВСТУП

В умовах ринкової економіки питання, пов'язані з різноманітністю форм власності, повинні стати предметом глибокого економічного дослідження. Особливо гостро стає питання з використанням основних засобів. Покращення їх експлуатації є одним з основних чинників прогресу економіки, в цьому випадку можливе збільшення об'єму виробництва без додаткових капітальних вкладень.

Актуальність даної теми дослідження є те, що основні засоби мають визначальну питому вагу в іммобілізованих (необоротних) активах, тому від їх кількості, вартості, технічного рівня, ефективності використання багато в чому залежить кінцеві наслідки діяльності підприємства: випуск продукції, її собівартість, прибуток, рентабельність, стійкість фінансового стану. Розвиток виробництва є невіддільним від проблем ефективного використання основних виробничих фондів.

Значення основних засобів у виробництві визначається тим, яке місце займають знаряддя праці у розвитку продуктивних сил і виробничих відносин. З розвитком технічного прогресу посилюється залежність суспільного виробництва від стану і рівня використання основних засобів.

Знаряддя праці, будучи важливою ланкою у науково-технічному прогресі, все більш підкоряють собі не лише сам процес праці, але й весь процес виробництва, його технологію й організацію. Якісний стан основних засобів, ступінь їх розвитку і відповідність останнім досягненням науково-технічного прогресу визначають рівень виробничих сил суспільства, здатність його виробничого апарату розв'язувати поставлені задачі.

Умови ринкової економіки спонукали трудові колективи до постійного пошуку резервів підвищення ефективності використання усіх матеріально-речових чинників виробництва, в тому числі й основних фондів, зокрема, шляхом оновлення основних засобів через широке впровадження передової

техніки і новітніх технологічних процесів, принципово нових видів конструкцій і моделей обладнання, що сприятиме зниженню матеріалоемності і фондоемності продукції.

Проблемам удосконалення обліку основних засобів присвячені роботи таких провідних учених-економістів як Л.А. Богдановская, Г.Г. Віногоров, Е.Е. Ермолович, Г.В. Савицкая, К.Ф. Снитко, В.В. Сушкевич, Н.А. Русак. Цими ученими внесений значний внесок теоретичних, методичних питань в області обліку основних засобів.

Важливість окреслених проблем та їхня наукова й практична значущість зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, визначили її актуальність, мету, завдання та зміст.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у визначенні економічної сутності основних засобів та формуванні теоретичних положень, методичних основ і розробки практичних рекомендації з удосконалення обліку основних засобів.

Для досягнення мети в кваліфікаційній роботі були поставлені та вирішені такі завдання:

- узагальнити наукові підходи щодо визначення основних засобів як економічно категорії з метою його уточнення та провести аналіз спеціальної літератури та нормативної бази;
- розвинути класифікацію основних засобів за ознаками;
- вивчити організацію і методику обліку основних засобів на ТОВ «ІТІ СЕРВІС»;
- запропонувати напрями вдосконалення основних засобів на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес обліку основних засобів та ефективності їх використання на ТОВ «ІТІ СЕРВІС».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку основні засоби, які втілюють в собі частину активного, тобто діючого капіталу, який забезпечує господарську діяльність функціонуючого підприємства в сучасних умовах. Серед проблем, які висуваються

практикою, особливої актуальності набуває оцінка основних засобів, їх відображення в бухгалтерському балансі, контроль за збереженням і їх наявністю у місцях використання, а також методи нарахування амортизації.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи обрано ТОВ «ІТІ СЕРВІС».

У процесі написання кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання. Методи індукції та дедукції були використані при дослідженні теоретичних питань з обліку основних засобів. Методи теоретичного узагальнення та порівняння дали можливість уточнити понятійний апарат магістерської роботи в частині трактування сутності поняття «основні засоби». Методологічною основою дослідження є системний підхід до розкриття економічної сутності основних засобів і процесу їх використання.

Теоретичною та методичною основою дослідження є наукові розробки вітчизняних і зарубіжних економістів з обліку й аналізу оборотних активів, законодавчі та нормативні акти України, інструктивні матеріали, матеріали Держкомстату України, а також дані бухгалтерського обліку підприємства. Описовий і порівняльний підходи були застосовані до вивчення принципів калькуляції. Графічний метод був використаний для відображення основних результатів діяльності підприємства у процесі оформлення таблиць, схем та графіків. Абстрактно-логічний метод використовувався для виявлення недоліків введення обліку основних засобів на підприємствах.

Матеріали для дослідження стали законодавчі та інші державні нормативні акти; дані та висновки вітчизняних та зарубіжних монографічних та періодичних видань з проблеми обліку основних засобів та шляхи їх подолання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо виявлення проблем та запропонування шляхів вирішення обліку основних засобів у сучасних економічних умовах.

Основні результати наукової новизни дослідження полягають у такому:

– розвинуто понятійно-категорійний апарат через тлумачення терміну «основні засоби» для потреб бухгалтерського обліку, щоб досягти єдності в термінології, тобто суть основних засобів як економічної категорії проявляється в наступному: незмінності натурально-речової форми засобів праці; особливості участі у виробничому циклі; наявності і єдності споживчої вартості; особливості перенесення вартості на готову продукцію; специфіці економічної і соціальної функцій галузі;

– уточнено класифікацію основних засобів для цілей управління, що містить оптимальну кількість ознак, розкриває цільове призначення та економічний зміст окремих видів основних засобів для прийняття управлінських рішень та для контролю та регулювання;

– запропоновано введення в робочому плані рахунків підприємства субрахунків 131.1 «Знос основних засобів виробничого призначення» та 131.2 «Знос основних засобів невиробничого призначення», що забезпечить отримання більш повної облікової інформації з метою її контролю;

– запропоновано зміни у чинних типових формах ОЗ-1 і ОЗ-6 первинного обліку основних засобів, що сприяє удосконаленню обліково-аналітичного забезпечення, надходження, вибуття основних засобів та стану їх збереження.

Розроблені науково обґрунтовані підходи і методи можуть використовуватись при вирішенні організаційних та економічних питань розробки шляхів оптимізації використання основних засобів на підприємстві.

Теоретичні результати роботи доповнюють сучасну концепцію управління системи відтворення основних засобів.

Наукові положення основних результатів дослідження та їх практичне застосування обговорювались на XVI Міжнародній науково-практичній конференції «Управління соціально-економічним розвитком регіонів та держави» (14-15 квітня 2022 року), XV університетській науково-практичній конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода

наука-2022» (18-22 квітня 2022 року). Були надруковані тези доповіді на тему: «Сучасна концепція й тенденції розвитку обліку основних засобів», «Проблеми визначення основних засобів у бухгалтерському обліку». Була надрукована стаття «Особливості обліку основних засобів» (Вісник ЗНУ).

Загальний обсяг роботи становить 106 сторінок, на яких розміщено 7 рисунків, 10 таблиць, 4 додатків та 70 пунктів списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Основні засоби як економічна категорія

Матеріальні довгострокові активи, вартість яких відноситься на витрати протягом тривалого терміну їх корисного використання, є основними засобами підприємства. Підприємство самостійно визначає способи корисного використання окремих об'єктів та строки їх використання. Існуюча практика дозволяє прийняти рішення про те, що автомобіль вигідно використовувати 5-8 років, на придбаній технологічній лінії можна виготовити 1 000 000 виробів. Підприємство наперед купує можливість використання протягом визначеного періоду чи можливість виготовлення певної кількості виробів, і потім розподіляє протягом періодів використання об'єкта здійснені витрати.

Варто відмітити, що сучасні вчені економісти основні засоби вважають, як засобами, які надходять на підприємство не з метою їх подальшої реалізації, а з метою подальшого використання в діяльності підприємства, й відповідно вони мають визначений термін використання. Основну увагу при визначенні основних засобів приділяють саме довготривалому терміну використання, та фактору введення їх в експлуатацію. Важливо, зауважити що поступово при визначенні основних засобів втрачається посилення саме знос основних засобів та зменшення їх вартості. Але хочемо відмітити, що дане визначення сучасних вчених економістів вважаємо неповним й поверхневим.

Пропонуємо за допомогою таблиці 1.1 відобразити різне трактування вченими поняття «основні засоби».

Таблиця 1.1. – Тракткування вченими поняття «основні засоби»

Вчені	Тракткування поняття «Основні засоби»
Загородній А.Г.	Визначає, як матеріальні активи, що використовуються у виробничому процесі у незмінній натурально-речовій формі [16, с. 495].
Н.В. Чебанова та Ю.А. Василенко	Трактують, як матеріальні активи, що утримує підприємство з метою їх довготривалого використання у виробничій діяльності, здавання в оренду, виконання робіт (послуг) та термін використання включаються більше одного року [65, с. 71].
О.В. Лишиленко	Трактуює, як матеріальні активи що утримує підприємство з метою їх довготривалого використання у виробничій діяльності, здавання в оренду, виконання робіт (послуг), використання при здійсненні соціально-культурних функцій та термін використання визначається більше одного року [44, с. 97].
Голов С.Ф. та Єфіменко В.І.	Визначають, як матеріальні активи, що використовуються при виробничому процесі або при здійсненні реалізацій товару, надання послуг, або їх здача в оренду іншим особам, та термін експлуатації визначається більше одного року [12, с. 119].
Кірейцев Г.Г.	трактуює, як частку майна підприємства, яке поступово переноситься на собівартість продукту в процесі декількох циклів виробничої діяльності [33, с. 39].
Завадський Й.С., Осовська Г.В., Юшкевич О.О	трактують поняття основних засобів, як засоби що використовуються в процесі багатоцикличної діяльності підприємства, не втрачаючи своєї натуральної форми, але включають факт зносу що розподіляється на собівартість виготовленої продукції [17, с. 19].
Макаровська Т.П.	наводить визначення основних фондів, саме як засобів праці, що приймають участь в господарській та виробничій діяльності підприємства й не змінюють своєї початкової форми.

Пропонуємо окремо виділити трактування поняття «основні засоби», що наводить Бутинець Ф.Ф, який визначає як матеріальні активи, що використовують в процесі діяльності підприємства відповідно до визначених

цілей прийняття участі в процесі всієї господарської діяльності, очікуваний термін використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік) [3, с. 125].

Провівши аналіз тлумачення термінів «основні засоби» й «основні фонди», спостерігається в основному ототожнення основних засобів з матеріальними активами, засобами праці, матеріально-речовими цінностями. Проте важливо зауважити, що більшість вчених визначають саме довготривале використання основних засобів, й зменшення їх первинної вартості.

Також пропонуємо зазначити тлумачення терміну «основні засоби», що наведено в економічному словнику за редакцією С.В. Мочерного, як засобів праці, що використовуються більше одного року, вартість яких може бути понад зазначеного ліміту, вартість яких поступово відноситься до собівартості виготовленої продукції [46, с. 56].

Тож, зауважимо, що і в бухгалтерському обліку існують два поняття "основні засоби" та "основні фонди". Термін «основні фонди» вважається більш загальним, термін «основні засоби» приймається як «облікове поняття».

Законодавчі акти не включають інформації, щодо чіткого розмежування даних двох понять.

Визначення "основних засобів" та "основних фондів" мають декілька принципових відмінностей.

Пащенко Н.В. виділяє декілька відмінностей. По-перше, аналізуючи визначення основних засобів, наведене в Податковому кодексі України, можна помітити, що акцент зроблено на використання матеріальних цінностей в господарській діяльності. Тобто для цілей оподаткування використовуються лише виробничі основні засоби. Основні засоби використовуються як в виробничій діяльності, так і й невиробничій [43, с. 95].

Пропонуємо навести тлумачення даних двох понять, які наводять вчені

Сук Л.К. та Виговська Н.Г., які визначають що дані поняття з легкістю можна відрізнити один від одного. А саме: основні засоби – це матеріально речові цінності», а основні фонди – являються саме джерелами формування основних засобів. Також дані вчені відповідно до правил формування балансу акцентують на різне їх зазначення в частинах балансу: основні засоби – відображаються в частині активу, основні фонди – в частині пасиву.

Андрійчук В.Г. визначає поняття основні фонди – як визначення основних засобів праці.

Велика кількість зарубіжних вчених визначають поняття основні фонди – як економічний ресурс.

Саме в П(С)БО № 7 «Основні засоби» визначено зміст, особливості визнання основних засобів, правила формування їх оцінки та амортизації [52].

Відповідно до пп.14.1.138 ПКУ «основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)».

Пропонуємо навести авторське уточнення трактування поняття основних засобів. Основні засоби – це засоби що приймають особливу участь в процесі всього циклу діяльності підприємства, у т.ч. виробничому, включають особливості щодо їх розподілу їх вартості на собівартість готової продукції, виражаються в натурально-речовій формі засобів праці.

Основні засоби визнаються на балансі підприємства, якщо вони

відповідають загальним критеріям визнання активів:

- існує ймовірність отримання майбутньої економічної вигоди;
- їх оцінка може бути достовірно визначена.

Підприємство самостійно визначає граничну вартість об'єктів, що належать до основних засобів, якщо інше не передбачене чинним законодавством.

Облік основних засобів здійснюється за окремими інвентарними об'єктами. Об'єктами основних засобів можуть бути:

- закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього;
- окремий конструктивно відокремлений предмет, що призначений для виконання самостійних функцій;
- відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів, що становлять собою єдине ціле і спільно виконують певну роботу [4, С. 98-99].

Варто зазначити, що якщо загальний об'єкт основного засобу має комплектуючі, що мають різні терміни використання, то кожна комплектуюча частина в бухгалтерському обліку повинна обліковуватись як окремий об'єкт основного засобу. Наприклад: дуже часто на підприємствах спостерігається окремий облік авто та його складової двигуна, що мають різні терміни експлуатації, та обліковуються як кожен окремий основний засіб. Або основних засіб будинок, та його систем водопостачання та водовідведення, опалення, електропостачання, що також мають різні терміни використання та обліковуються як окремі об'єкти обліку.

За допомогою рисунку 1.1 пропонуємо навести основні завдання обліку основних засобів.

Для правильного відображення в обліку основних засобів виникає потреба в їх класифікації.

Класифікація основних засобів при використанні додаткових систем автоматизації дозволяє вирішити наступні задачі:

- систематичних облік основних засобів;
- використання аналітики основних засобів при формуванні

внутрішньої звітності;

- відображення правил амортизації та їх своєчасний розрахунок;
- проведення інвентаризації основних засобів з використанням додаткової аналітики;
- використання комплексу додаткових аналітичних опцій щодо формування звітності з метою подання в органи статистики;
- проведення міжнародних порівнянь основних засобів відповідно до їх структури та стану.

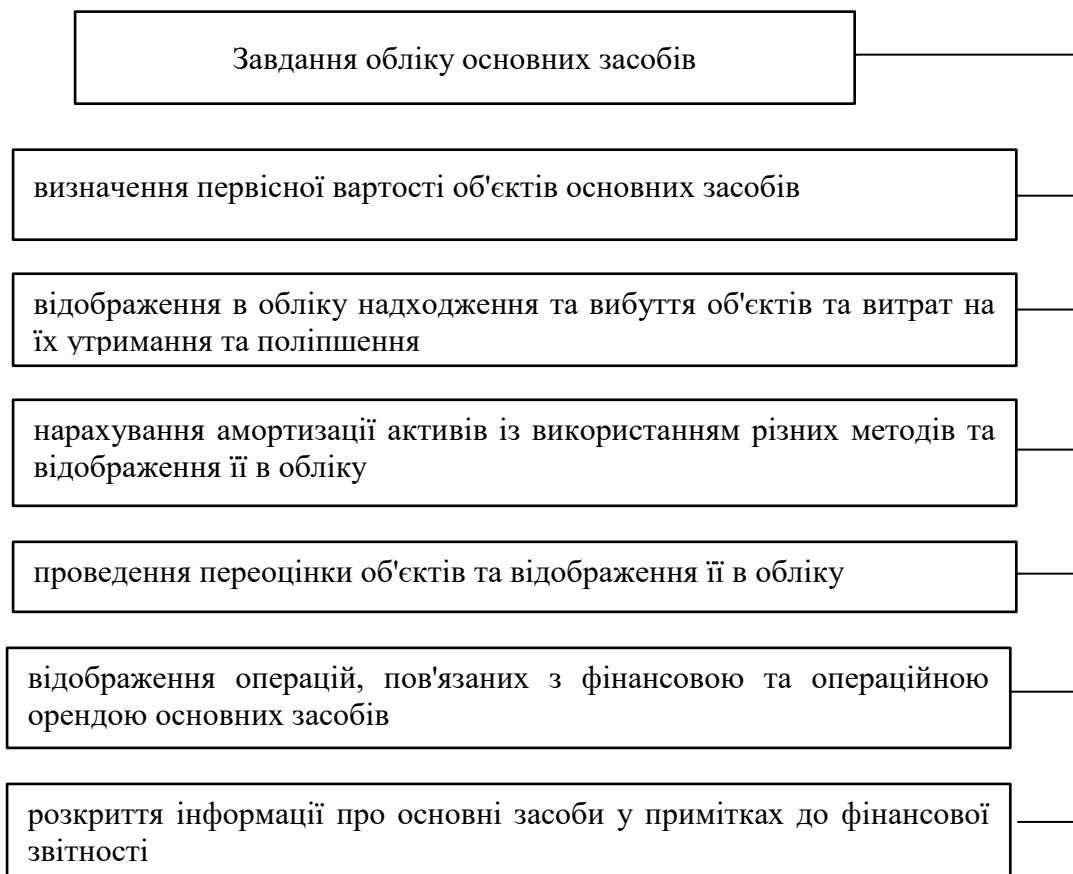

Рисунок 1.1 – Основні завдання обліку основних засобів

Відповідно до українського законодавства основні засоби можна згрупувати за такими ознаками:

- за функціональним призначенням;
- за галузевим призначенням;

- за використанням;
- за ознакою належності;
- за натурально-матеріальним складом.

Пропонуємо схематично розкрити більш детально кожне групування основних засобів (рисунок 1.2).

Рисунок 1.2 – Класифікація основних засобів

Важливо виокремити особливо класифікацію за ознакою належності, що саме розподіляється на власні й орендовані. Так, як власні додатково поділяються на статутний капітал, додатковий капітал, власних прибутків, цільового фінансування або надходження. Зазначимо, що орендовані основні засоби відображаються в балансі саме орендодавця, що включає відповідно контроль за подвійним обліком основних засобів. Нами уточнено класифікацію основних засобів для цілей управління, що містить оптимальну кількість ознак, розкриває цільове призначення та економічний зміст

окремих видів основних засобів для прийняття управлінських рішень та для контролю та регулювання (Додаток А).

Відповідно до П(С)БО 7 використовуються саме дані рахунки обліку 10 «Основні засоби» та 11 «Інші необоротні матеріальні активи» [52].

Облік основних засобів у вартісному виразі відображається за допомогою рахунку 10 «Основні засоби» з деталізацією в розрізі даних груп:

- земельні ділянки;
- капітальні витрати на поліпшення земель;
- будинки та споруди;
- машини та обладнання;
- транспортні засоби;
- інструменти, прилади та інвентар;
- робоча і продуктивна худоба;
- багаторічні насадження.

При відображенні бухгалтерських операцій Дт 10 «Основні засоби» можна проаналізувати первісну (або переоцінену) вартість основних засобів. За допомогою Кт 10 «Основні засоби» формуються операції вибуття (списання, продажу) основних засобів, відображення операцій уцінки основних засобів, списання через повну втрату майбутніх економічних вигід, безоплатна передача основних засобів.

Відповідно до ПСБУ 7 основні засоби відповідно до технічних характеристик та способів їх призначення поділяються на окремі 9-ть груп, що обліковуються на окремих субрахунках рахунка 10 «Основні засоби»:

- 101 «Земельні ділянки»;
- 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»;
- 103 «Будинки та споруди»;
- 104 «Машини та обладнання»;
- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар»;
- 107 «Робоча і продуктивна худоба»;

108 «Багаторічні насадження»;

109 «Інші основні засоби».

На субрахунку 101 «Земельні ділянки» ведеться облік земельних ділянок, що є власністю підприємства, тобто за умови, що воно має Акт державної власності на землю. У випадках коли земельна ділянка надана у користування вона не відображається на 101 субрахунку.

Субрахунок 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель» призначений для обліку капітальних витрат на проведення культурно-технічних заходів поверхневого поліпшення земель сільськогосподарського використання (меліорація, осушування, іригаційні роботи, пов'язані зі зміною ландшафту, тощо).

На субрахунку 103 «Будинки та споруди» обліковуються будівлі цехів, майстерень, офісів, будинків відпочинку та господарські приміщення (котельні, гаражі та інші). Інвентарним об'єктом обліку є кожна будівля та надвірні будови, що прилягають до неї. За рішенням підприємства, до вартості будівлі можуть уходити всі комунікації, що забезпечують її експлуатацію, або виділяться в окремий об'єкт обліку через менш тривалий час експлуатації.

На субрахунку 104 «Машини та обладнання» обліковуються:

- силові машини й обладнання;
- робочі машини й обладнання;
- вимірювальні і регулювальні прилади;
- обчислювальна та офісна техніка;
- інші машини та обладнання.

На субрахунку 105 «Транспортні засоби» ведеться облік усіх видів транспорту, призначених для перевезення вантажів та пасажирів:

- рухомого складу залізничного, водного, автомобільного транспорту (тепловози, електровози, вагони, дрезини, платформи, цистерни, пароплави, баржі, парусні судна, автомобілі, автобуси, тягачі);
- рухомого складу повітряного транспорту (літаки, гелікоптери);

- гужового транспорту (вози, сани, карети);
- поміжного виробничого транспорту (електрокари, візки і т. п.).

На субрахунку 106 «Інструменти, прилади та інвентар» ведеться облік інструментів, що мають довготермінове використання, вимірювальних та регулювальних приладів, виробничого та господарського інвентарю.

Субрахунок 107 «Робоча і продуктивна худоба» призначений для обліку наявної дорослої робочої і продуктивної худоби (окрім молодняку та тварин на вирощуванні та відгодівлі).

На субрахунку 108 «Багаторічні насадження» ведеться облік багаторічних насаджень (плодово-ягідних та декоративних), вік яких перевищує 3 роки, окрім саджанців.

На субрахунку 109 «Інші основні засоби» ведеться облік основних засобів, не врахованих на інших субрахунках рахунка 10 «Основні засоби».

Аналітичний облік основних засобів є пооб'єктним, та облік ведеться окремо за кожним інвентарним номером.

За допомогою рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи» ведеться облік основних засобів, що групуються на :

- 111 «Бібліотечні фонди»;
- 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи»;
- 113 «Тимчасові (не титульні) споруди»;
- 114 «Природні ресурси»;
- 115 «Інвентарна тара»;
- 116 «Предмети прокату»;
- 117 «Інші необоротні матеріальні активи».

За допомогою Дт рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи» формуються операції придбання інших необоротних активів за грошові кошти або їх еквіваленти, одержаних безоплатно в результаті обміну чи з інших джерел, сума дооцінки та витрат, пов'язаних з поліпшенням.

Використання рахунку 10 або 11 залежить від призначення використання об'єкту, його вартості й визначень облікової політики

підприємства.

За допомогою Кт рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи» відображається операції вибуття необоротних активів та їх уцінка.

На субрахунку 111 «Бібліотечні фонди» ведеться облік художньої, навчальної та спеціальної літератури, що є в бібліотеках підприємств.

На субрахунку 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи» ведеться облік спеціальних інструментів та пристосувань, вартість яких погашається нарахуванням зносу за встановленою підприємством ставкою (нормою) або визначеним методом, передбаченим П(С)БО 7 з урахуванням очікуваного способу використання таких об'єктів та інших предметів.

На субрахунку 113 «Тимчасові (не титульні) споруди» ведеться облік експлуатаційних тимчасових (не титульних) споруд, (допоміжних будиночків для зберігання інструменту до завершення терміну будівництва).

Субрахунок 114 «Природні ресурси» призначений для обліку наявності та руху придбаних природних ресурсів для наступного видобутку (нафти, газу, вугілля тощо).

На субрахунку 115 «Інвентарна тара» ведеться облік наявності та руху інвентарної тари, яка повертається покупцями і може бути використана повторно.

Субрахунок 116 «Предмети прокату» призначений для обліку наявності та руху активів, що видаються напрокат.

На субрахунку 117 «Інші необоротні матеріальні активи» ведеться облік наявності та руху інших необоротних нематеріальних активів, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунка 11 «Інші необоротні матеріальні активи».

Підприємство, що має в своєму обліку основні засоби різних груп обліку, повинні чітко визначити основну структуру основних засобів, а саме: перелік підгруп, використання рахунків й їх субрахунків.

Відповідно с.145 ПКУ поділяються 16 груп , на відміну від 4-х груп відповідно до П(С)БО №7 «Основні засоби». Зауважимо, що це одні й ті ж

самі групи, але присутні відмінності саме в додатковому зазначенні мінімальних термінів експлуатації, що відображені у правій колонці таблиці 1.2 (класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів).

Таблиця 1.2 – Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації

Групи	Мінімально допустимі строки
Група 1 - земельні ділянки	
Група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
Група 3 - будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10
Група 4 - машини та обладнання	5
З них:	
Електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	
Група 5 - транспортні засоби	5
Група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
Група 7 - тварини	6
Група 8 - багаторічні насадження	10
Група 9 - інші основні засоби	12
Група 10 - бібліотечні фонди	-
Група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-
Група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
Група 13 - природні ресурси	-
Група 14 - інвентарна тара	6
Група 15 - предмети прокату	5
Група 16 - довгострокові біологічні активи	7

Так як необоротні активи приносять використовуються протягом кількох років, та приносять вигоду підприємству, то виникає необхідність розподілу вартості на періоди використання, за допомогою амортизації за для забезпечення відповідності доходів і витрат.

Амортизація – являється систематичним розподілом вартості, яка

амортизується, відповідно до строку корисного використання необоротних активів [9]. Амортизаційною вартістю є первісна (або переоцінена) вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Ліквідаційною вартістю є сума коштів, за яку підприємство очікує (планує) продати об'єкт після терміну експлуатації за вирахування витрат, пов'язаних з вибуттям. Термін експлуатації об'єкта є період часу, упродовж якого підприємство передбачає використовувати відповідний об'єкт, або кількість одиниць продукції (послуг), яку підприємство очікує отримати від його використання. Строк експлуатації об'єкта (експлуатації) визначає саме підприємство з урахуванням таких чинників:

- очікувана потужність або продуктивність об'єкта;
- строк корисного використання подібних активів;
- очікуваний фізичний знос;
- моральний знос (унаслідок технічного прогресу або зміни попиту на продукцію).

Згідно з П(с)БО №7 амортизація основних засобів нараховується із застосуванням методів (рисунок 1.3).

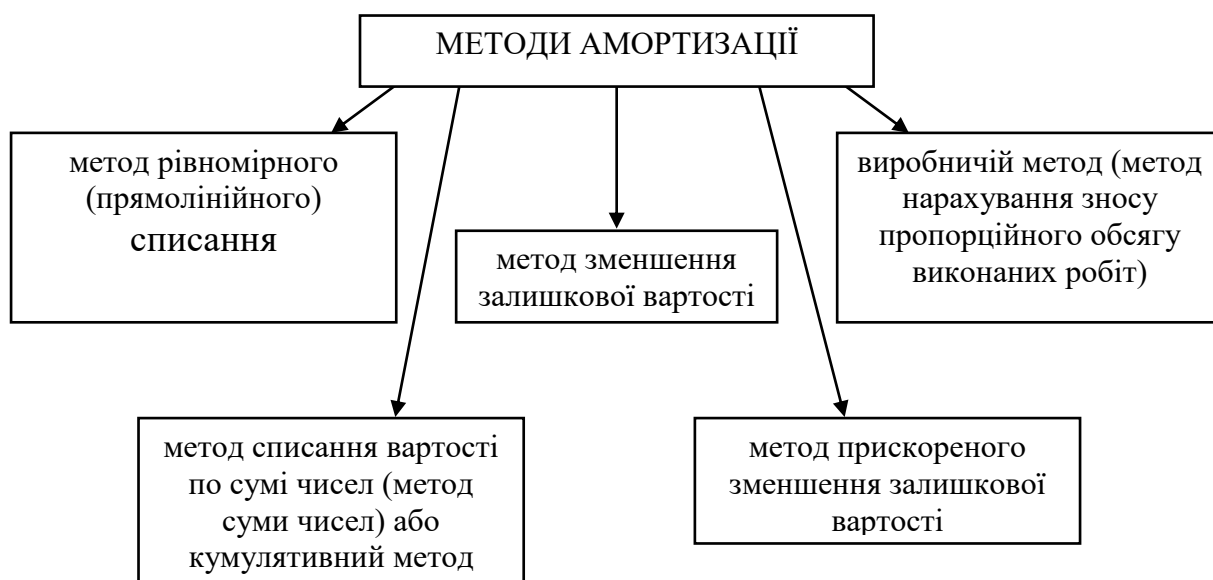

Рисунок 1.3 – Методи амортизації основних засобів

Підприємство самостійно обирає метод амортизації з урахування

отримання економічних вигод від використання [27, с. 24]. Існує можливість змінювати метод амортизації, але нарахування за новим методом починається з наступного місяця після внесення змін до методу амортизації.

Амортизація нараховується щомісячно. Але підприємство має можливість використовувати коефіцієнт сезонності та побудувати власний графік нарахування амортизації. Зауважимо, що річна сума амортизації буде однаковою із використанням графіку нарахування амортизації й без використання графіку амортизації з врахуванням сезонності.

Повноцінний облік основних засобів забезпечує:

- контроль за збереженням основних засобів;
- своєчасне правильне документальне відображення в регістрах обліку надходження основних засобів, їх внутрішнього переміщення;
- ефективне використання, вибуття (ліквідація, реалізація, безоплатна передача);
- правильне і своєчасне (щомісячне) обчислення та відображення в обліку зносу, амортизації основних засобів;
- відображення в обліку витрат на ремонт основних засобів;
- контроль за ефективністю використання основних засобів;
- визначення результатів від реалізації об'єктів основних засобів або їх ліквідації, а також втрат від списування не повністю амортизованих об'єктів основних засобів;
- отримання документально обґрунтованих даних про наявність та рух основних засобів за місцями їх експлуатації, а також в розрізі осіб, відповідальних за їх збереженням;
- виявлення надлишкових і морально застарілих основних засобів.

При повноцінному бухгалтерському обліку основних засобів з'являється можливість проводити оцінку ефективного використання виробничих площ, устаткування, машин, транспортних засобів і інших засобів праці.

1.2 Визнання основних засобів та їх оцінка

Облік основних засобів відображається, в натуральному виразі, що відображає в натуральних одиницях основні показники, що характеризують основний засіб (кількість машин, обсяги їх потужностей, обсяги площ, і т.п.) так і відображається у вартісному виразі.

Ці дані використовуються для розрахунку виробничих потужностей підприємств і галузей економіки, визначення речового складу основних засобів, встановлення шляхів більш раціонального їх використання, складання балансу обладнання, визначення технічного стану основних засобів.

Саме за допомогою вартісного виразу основних засобів, існує можливість визначити суму нарахування амортизації, запланувати суму що буде розподілена на собівартість продукту, прогнозувати рентабельність підприємства.

Відповідно до П(С)БУ 7 “Основні засоби ” основні засоби в залежності від характеру стану їх вартість поділяють на такі види (рисунок 1.4).

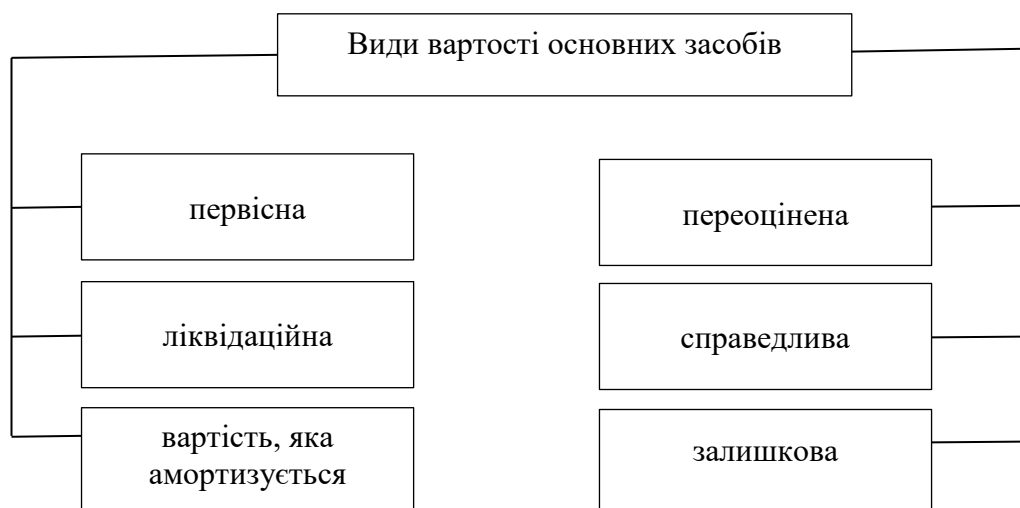

Рисунок 1.4 – Види вартості основних засобів у відповідності до П(С)БО № 7 “Основні засоби”

Первісна вартість – фактична собівартість необоротних активів у сумі

грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Переоцінена вартість – вартість необоротних активів після їх переоцінки (яка може збільшена й в процесі модернізації).

Залишкова вартість – різниця між первісною (переоціненою) вартістю і сумою зносу основних засобів.

Справедлива вартість – ринкова вартість, яка встановлена шляхом експертної оцінки, яку, як правило, визначають професійні оцінювачі.

Вартість, яка амортизується, – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Залишкова вартість основних засобів, поряд із первісною, знаходить своє відображення у балансі підприємства. Натомість у валюту (підсумок) балансу включається лише їх залишкова вартість. Залишкова вартість об'єктів постійно зменшується внаслідок їх зносу [27, с. 25].

Відповідно до П(С)БО № 7 “Основні засоби” балансованою вартістю прийнято визначати суму, за якою актив включається у баланс після вирахування суми нарахованого зносу.

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів.

Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємством);
- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- фінансові витрати, включення яких до собівартості кваліфікаційних активів передбачено положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою [3].

Витрати на сплату відсотків за користування кредитом не включаються до первісної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок позикового капіталу .

Первісна вартість об'єктів основних засобів, зобов'язання за які визначені загальною сумою, визначається розподілом цієї суми пропорційною до справедливої вартості окремого об'єкта основних засобів.

Зміна первісної вартості основних засобів допускається тільки у випадках:

- реконструкції, добудування, дообладнання, технічного переоснащення й інших видів поліпшення основних засобів, що приводять до збільшення майбутніх економічних вигод від їхнього використання;
- переоцінки (індексації) балансової вартості основних засобів;
- часткової ліквідації відповідних об'єктів.

У процесі експлуатації основні засоби, як відомо, поступово зношуються (фізично, морально), унаслідок чого їхня первісна вартість зменшується.

Під відбудовною вартістю основних засобів розуміють вартість їхнього відтворення (спорудження, виготовлення, придбання) у сучасних умовах, при сучасному рівні сформованих цін, норм і розцінок.

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх

справедливій вартості на дату отримання.

Первісною вартістю основних засобів, що внесені до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість.

Первісна вартість об'єктів, переведених до основних засобів з оборотних активів, товарів, готової продукції тощо дорівнює її собівартості, яка визначається згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" та 16 "Витрати".

Первісна вартість об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливую вартість, то первісною вартістю об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, придбаного в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт, дорівнює справедливій вартості переданого об'єкта основних засобів, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.

Первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісне очікуваних від використання об'єкта. Первісна вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів [26, с. 24].

Витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання, включаються до складу витрат.

Підприємство переоцінює об'єкт основних засобів, якщо його залишкова вартість значно (більш як на 10 відсотків) відрізняється від

справедливої вартості на дату балансу.

У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Переоцінена первісна вартість та сума зносу об'єкта основних засобів визначається множенням відповідно первісної вартості і суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

Якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта.

Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включається до складу додаткового капіталу, а сума уцінки — до складу витрат, крім випадків:

– у разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) дооцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх уцінок об'єкта і втрат від зменшення його корисності над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості цього об'єкта і відновлення його корисності, сума чергової (останньої) дооцінки, але не більше зазначеного перевищення включається до складу доходів звітного періоду, а різниця (якщо сума чергової (останньої) дооцінки більше зазначеного перевищення) спрямовується на збільшення іншого додаткового капіталу;

– у разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) уцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх дооцінок об'єкта і відновлення його корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта і втрат від зменшення його корисності сума чергової (останньої) уцінки, але не більше зазначеного перевищення спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу, а різниця (якщо сума чергової

(останньої) уцінки більше зазначеного перевищення) включається до витрат звітного періоду.

При вибутті об'єктів основних засобів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу.

1.3 Міжнародні стандарти обліку основних засобів

Порядок визнання, оцінки основних засобів, нарахування їх амортизації, списання з балансу та розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначається МСБО 16 “Основні засоби”. Він виданий 1982 р. під назвою “Облік основних засобів” та двічі переглядався потім. Перший перегляд здійснено 1993 р. Він був пов'язаний переважно із введенням правил амортизації основних засобів до нього. У результаті положення МСБО 4 “Облік амортизації” вже не поширюються на основні засоби.

Згідно з МСБО 16 основні засоби — це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для адміністративних цілей та які, як очікується, використовуватимуться протягом більш ніж одного року (або операційного циклу).

МСБО 16 поширюється на всі види активів, які відповідають цьому визначенню, крім біологічних активів, пов'язаних з сільськогосподарською діяльністю та прав на корисні копалини, розвідування та видобування корисних копалин, нафти, природного газу та подібних невідтворюваних ресурсів.

Основні засоби визнаються, тобто відображуються, в балансі

підприємства, якщо відповідають загальним критеріям визнання активів, а саме:

- існує ймовірність, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням цього активу;

- його оцінка може бути достовірно визначена.

Упевненість у тому, що об'єкт основних засобів відповідає першому критерію, ґрунтується на наявності підтвердження, що всі ризики та винагороди, пов'язані з його використанням, вже перейшли до підприємства.

Слід мати на увазі, що в деяких випадках основні засоби безпосередньо не збільшують економічні вигоди, але можуть бути потрібні для забезпечення отримання майбутніх економічних вигод від інших активів. Прикладом є основні засоби, придбані для охорони довкілля або з метою безпеки.

Другий критерій у більшості випадків зумовлюється наявністю інформації про витрати на придбання або виробництво об'єкта.

Важливим питанням визнання основних засобів є визначення складу об'єкта їх.

Передусім слід поділити активи на такі, що підлягають амортизації, та активи, за якими амортизація не нараховується. Наприклад, якщо земля та будівля придбані разом, їх потрібно виділяти в окремі об'єкти основних засобів, оскільки земля не підлягає амортизації.

Доцільно також окремо вести облік окремих компонентів основних засобів, які мають різні терміни корисної експлуатації або різними способами забезпечують вигоди для підприємства. Наприклад, літак та його двигуни часто розглядають як окремі об'єкти основних засобів.

При цьому доцільно об'єднувати в один об'єкт групу однорідних основних засобів, які надійшли одночасно та мають однаковий термін корисної експлуатації.

Крім того, в разі, коли запасні частини та допоміжне обладнання можуть бути використані лише разом з об'єктом основних засобів, вони

також розглядаються як основні засоби, тобто включаються до складу відповідного об'єкта.

Розглядаючи питання щодо визнання основних засобів, слід пам'ятати, що МСБО не застосовуються до несуттєвих статей (сум). Через це в МСБО не зустрічається поняття “малоцінні та швидкозношувані предмети” [36].

Об'єкти, які відповідають визначенню основних засобів, але мають незначну вартість, звичайно списують на витрати в момент їх придбання. При цьому рішення щодо межі суттєвості вартості для підприємства приймає його керівництво.

МСБО 16 не містить вимоги щодо класифікації основних засобів, але передбачає їх розподіл на класи.

Клас основних засобів – це група об'єктів, однакових за характером і способом використання у діяльності підприємства.

Прикладами окремих класів основних засобів є такі:

- земля;
- літаки;
- будівлі;
- автотранспорт;
- машини та устаткування;
- меблі та приладдя;
- кораблі;
- офісне обладнання.

Первісною оцінкою основних засобів є собівартість їх придбання або створення, яку часто називають первісною вартістю [36].

Собівартість основних засобів – це сплачена сума грошових коштів або їх еквівалентів, або справедлива вартість іншої форми компенсації (інших активів або зобов'язань), наданої для отримання активу на момент його придбання або створення .

Собівартість об'єкта основних засобів включає купівельну ціну (в тому числі ввізне мито та безповоротні податки) та витрати, що безпосередньо

пов'язані з приведенням цього об'єкта в робочий стан (стан, який дає можливість використовувати його за прямим призначенням), а саме на:

- підготовку будівельного майданчика;
- доставку та розвантаження;
- установку та налагодження;
- ліцензії та державну реєстрацію;
- гонорари, сплачені фахівцям (архітекторам, юристам та ін.);
- інші витрати.

При визначенні собівартості основних засобів з ціни їх придбання вираховують будь-які торговельні знижки .

Собівартість придбання основних засобів звичайно не включає:

- адміністративні та інші загальні накладні витрати (якщо вони безпосередньо не пов'язані з придбанням активу та приведенням його в робочий стан);

- підготовчі та інші витрати, здійснені перед початком виробництва (якщо вони не є необхідними для приведення активу в робочий стан);

- початкові операційні збитки, понесені переддосягненням активом планової продуктивності.

Коли сплата за придбаний об'єкт основних засобів відкладена на термін, довший від звичайного терміну кредиту, вартістю такого об'єкта є грошовий еквівалент ціни, а різниця між цією сумою і загальними виплатами визнається як витрати на сплату відсотків за період кредиту, якщо їх не капіталізують згідно з МСБО 23 "Витрати на відсотки".

Витрати, пов'язані з придбанням земельної ділянки, можуть включати чисті витрати на знесення будівель або споруд, розташованих на цій ділянці.

У разі, якщо об'єкт основних засобів придбано в результаті обміну або часткового обміну на інші активи, його оцінка залежить від того, чи існував обмін подібними або неподібними активами.

Подібними вважають об'єкти основних засобів, які відповідають двом критеріям: виконують подібну функцію в такому самому виді діяльності;

мають подібну справедливу вартість.

Об'єкт основних засобів, отриманий у результаті обміну на неподібний об'єкт основних засобів або інший актив, оцінюють за справедливою вартістю відданого активу, скоригованою на будь-яку суму грошових коштів та їх еквівалентів, які надійшли або були сплачені в процесі цієї операції.

Фінансовий результат такої операції визначають як різницю між справедливою і балансовою вартістю відданого активу та відображують у Звіті про прибутки та збитки. У разі, коли один об'єкт основних засобів обмінюється на подібний (або на частку капіталу в подібному об'єкті), собівартістю отриманого об'єкта є балансова вартість відданого об'єкта. При цьому не виникають прибутки або збитки внаслідок обміну.

При обміні подібних об'єктів справедлива вартість отриманого активу може свідчити про зменшення корисності активу, що був відданий. У цьому випадку балансова вартість активу, що був відданий, частково списується, а списана сума приписується отриманому активу. Практична проблема виникає, коли при обміні подібними об'єктами основних засобів підприємство сплачує або отримує певну суму грошових коштів або їх еквівалентів. У загальному вигляді підхід до визначення оцінки основних засобів, отриманих в обмін на інші активи, показано на (рисунок 1.5).

Така доплата фактично свідчить про те, що об'єкти мають різну справедливу вартість, тому цей обмін слід розглядати та відображувати в обліку як обмін неподібними активами. Проте на практиці доплату, яка не перевищує 10 відсотків справедливої вартості об'єкта основних засобів, звичайно не вважають суттєвою. Це дає можливість припустити, що в такій ситуації об'єкти мають однакову справедливу вартість, а операцію можна відобразити як обмін подібних основних засобів.

Оцінка основних засобів, створених власними силами, здійснюється з дотриманням тих самих загальних принципів, що й оцінка придбаних основних засобів. Якщо об'єкт основних засобів виготовлено власними силами; а підприємство також виготовляє подібні активи (продукцію) для

реалізації, собівартість такого об'єкта визначається відповідно до положень МСБО 2 “Запаси”. Тому надзвичайно високі суми відходів матеріалів, праці чи інших ресурсів, понесені при виробництві створюваного власними силами активу, не включаються до собівартості активу.

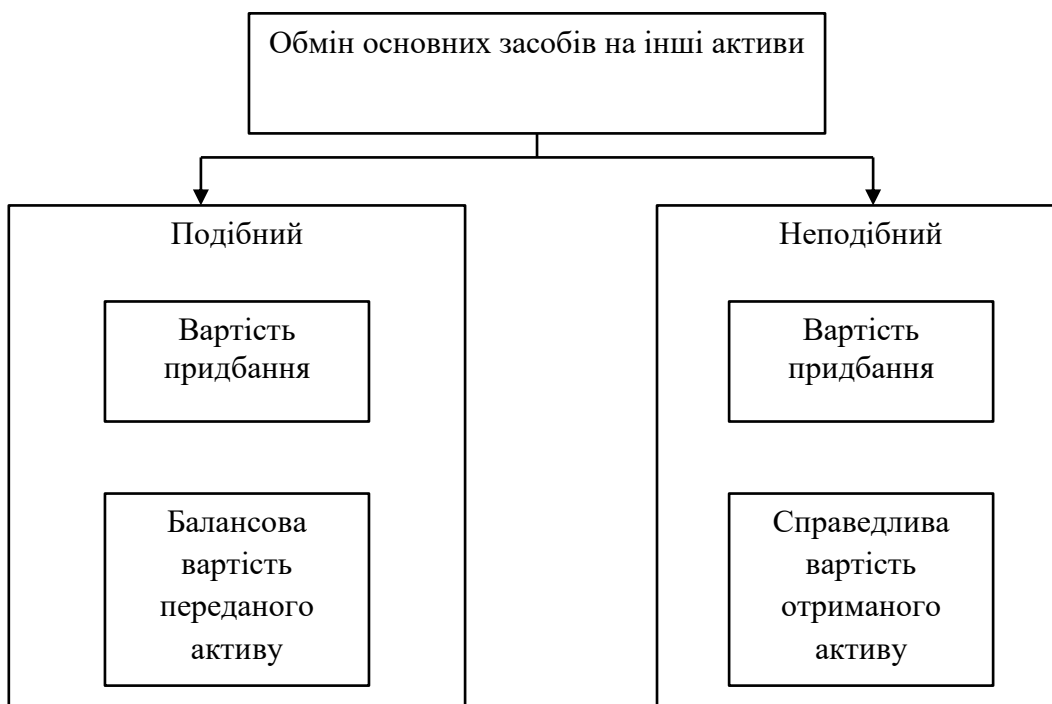

Рисунок 1.5 – Оцінка основних засобів, отриманих в обмін на інші активи

Надходження основних засобів, виготовлених власними силами, відображують в обліку записом:

Д-т рахунку “Основні засоби”

К-т рахунку “Виробництво” або рахунку “Готова продукція”.

Собівартість об'єктів, збудованих власними силами, звичайно включає вартість робіт, виконаних субпідрядниками; прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; накладні витрати, безпосередньо пов'язані з будівництвом активу; вартість ліцензії (або дозволу) на будівництво; оплату фахових послуг (архітекторів, юристів тощо).

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ПОБУДОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ІТІ СЕРВІС»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «ІТІ СЕРВІС» було створено три роки тому в м. Пологи Запорізької області.

Головним завданням товариства є здійснення торгівельно-господарської та іншої діяльності, направленої на одержання прибутку на вкладений капітал, а також задоволення на основі отриманого прибутку, соціально-економічних інтересів трудового колективу та оплати дивідендів акціонерам.

Предметом діяльності товариства є:

- організація і здійснення внутрішніх, міжнародних перевезень пасажирів, вантажів автомобільним транспортом;
- організація здійснення гуртової та роздрібною торгівлі;
- здійснення експортно-імпорتنих і товарообмінних операцій;
- здійснення експорту та імпорту товарів та послуг;
- здійснення операцій по зберіганню товарів, прийнятих від фізичних та юридичних осіб;
- інші види діяльності не заборонені чинним законодавством України.

В 2021 році підприємство здійснювало внутрішні вантажні перевезення та займалось гуртовою торгівлею сільськогосподарської продукції.

В основу діяльності ТОВ «ІТІ СЕРВІС» покладено розроблений (із змінами та доповненням) Стратегічний план розвитку компанії на 2021-2025 роки. Основними стратегічними орієнтирами є: підвищення прибутковості, розширення ринків діяльності, систематичне покращення якості послуг, закріплення корпоративного механізму управління, розробка та забезпечення

інвестиційних проектів.

Основними проблемами, які впливають на діяльність ТОВ «ІТІ СЕРВІС» є: висока ціна на паливо, а також великий рівень конкуренції з боку інших автотранспортних компаній.

Керівництво персоналом здійснює виконавча адміністрація в особі директора і його заступників (рисунок 2.1).

Структуру та штати, крім робітничих професій, затверджує директор ТОВ «ІТІ СЕРВІС» на підставі статутної компетенції, з урахуванням обсягу її господарської діяльності.

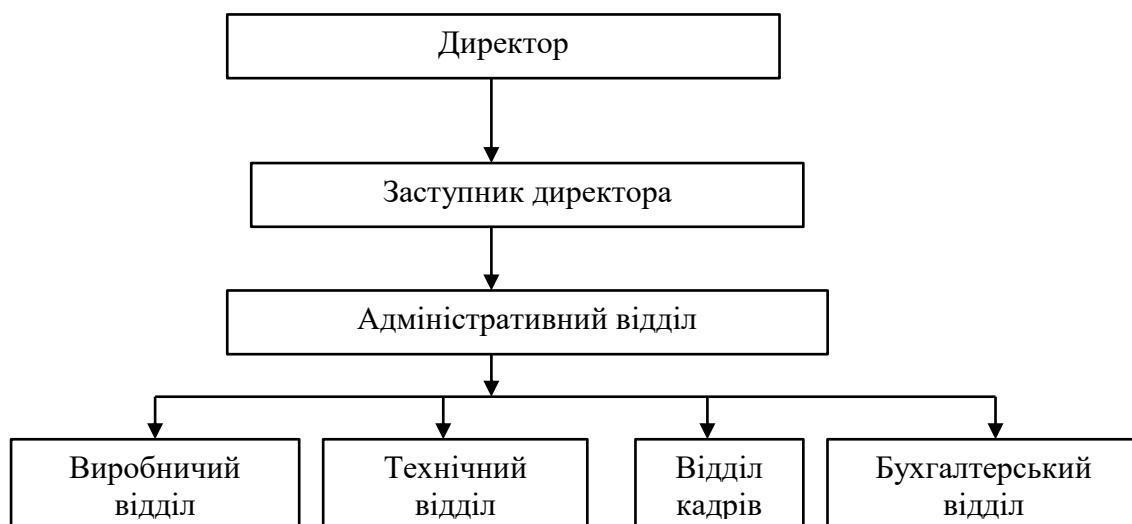

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ТОВ «ІТІ СЕРВІС»

Згідно з наказом «Про організацію бухгалтерського обліку та облікової політики підприємства» ТОВ «ІТІ СЕРВІС» застосовує:

–План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291;

–автоматизовану систему обліку;

–методи оцінки запасів.

Всі записи на рахунках бухгалтерського обліку виконуються лише на основі первинних документів, рух яких проходить наступні стадії:

- виписка документів;
- перевірка документів та їх приймання;
- обробка;
- відображення операцій згідно документу;
- здача документів до архіву.

Для обліку ТОВ «ІТІ СЕРВІС» використовує програму «BAS:Бухгалтерія», яка дає можливість:

- ведення синтетичного і аналітичного обліку стосовно до потреб підприємства;
- отримання всіх необхідних звітів і різних документів по синтетичному і аналітичному обліку;
- змінювати і доповнювати план рахунків, систему проводок, наладки аналітичного обліку, форми первинних документів, форми звітності;
- автоматичного друку вихідних (первинних) документів.

Вихідними даними для роботи програми є проводки, які вносяться в журнал господарських операцій.

На основі введених проводок програма формує звітність і різні допоміжні документи, а саме:

- оборотно-сальдову відомість по рахунках і (або) субрахунках;
- шахматку;
- аналіз рахунку, який містить підсумки по кореспонденціях цього рахунку з усіма рахунками;
- обороти рахунку, який містить сальдо і обороти по дебету і кредиту рахунку і обороти з іншими рахунками за вказані місяці або квартали;
- зведені проводки – підсумки по всіх використовуваних кореспонденціях;
- аналіз рахунку по датах – залишки, обороти і кореспонденції з іншими рахунками за кожен дату звітного періоду;
- журнальний ордер – вибірка проводок з журналу операцій по визначених рахунках, кореспонденціях та інших ознаках;

– карточку рахунку – всі проводки з даним рахунком – дозволяє отримати касову книгу, виписку з банку і т.д.

Товариство згідно з вимогами чинного законодавства дотримувалося наступних принципів обліку:

– автономності підприємства, за яким підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників. Тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства;

– безперервності діяльності, що передбачає оцінку активів і зобов'язання підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі;

– періодичності, що припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди з метою складання фінансової звітності;

– історичної (фактичної) собівартості, що визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;

– нарахування та відповідності доходів і витрат, за яким для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображалися в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей;

– повного висвітлення, згідно з яким фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

– послідовності, яка передбачає постійне (рік у рік) застосування підприємством обраної облікової політики;

– обачності, згідно з якими методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;

– єдиного грошового вимірника, який передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній

грошовій одиниці.

Головний бухгалтер виконує такі функції і задачі:

- забезпечує раціональну систему документообігу, застосовує прогресивні форми і методи ведення бухгалтерського обліку, що дозволяють здійснювати строгий контроль за раціональним і ощадливим використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;

- забезпечує повний облік грошових засобів, що надходять, товарно-матеріальних цінностей і основних засобів, також своєчасне відображення в бухгалтерському обліку операцій, зв'язаних з їхнім рухом;

- забезпечує точний облік результатів господарсько-фінансової діяльності підприємства відповідно до встановлених правил;

- забезпечує правильне нарахування і своєчасне перерахування обов'язкових платежів та податків;

- забезпечує перевірку організації бухгалтерського обліку і звітності на підприємстві, своєчасний інструктаж працівників з питань бух.обліку, контролю, звітності й економічного аналізу;

- забезпечує складання бухгалтерської звітності на основі даних бухгалтерського обліку, первинних документів, представлення її у встановленому порядку і терміни відповідним органам;

- забезпечує здійснення економічного аналізу господарсько-фінансової діяльності підприємства по даним бухгалтерського обліку і звітності з метою виявлення внутрішньогосподарських резервів, попередження втрат і непродуктивних витрат;

- забезпечує своєчасне проведення документальних перевірок;

- забезпечує зберігання бухгалтерських документів, оформлення і передачу їх у встановленому порядку до архіву;

- контролює дотримання встановлених правил оформлення приймання і відпуски товарно-матеріальних цінностей;

- контролює правильність витрат ТМЦ, встановлення посадових окладів, суворе дотримання штатної, фінансової і касової дисципліни;

– контролює дотримання встановлених правил проведення інвентаризацій коштів, ТМЦ основних фондів, розрахунків і платіжних зобов'язань;

– забезпечує стягнення у встановлений термін дебіторської і погашенням кредиторської заборгованості, дотриманням платіжної дисципліни;

– забезпечує законність списання з бухгалтерських балансів нестач, дебіторської заборгованості та інших втрат;

– забезпечує підготовку заходів, що попереджають утворення нестач та незаконну витрату коштів і ТМЦ, порушення фінансового і господарського законодавства. У випадку виявлення незаконних дій посадових осіб (приписки, використання засобів не по призначенню та інші зловживання і порушення) головний бухгалтер докладає про це керівництву для вживання заходів;

– дотримується зобов'язання по охороні праці, передбачені колективним договором і правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства;

– встановлює службові обов'язки для підпорядкованих йому працівників та вживає заходів для забезпечення їх виконання;

– проводить інструктаж матеріально-відповідальних осіб з питань обліку та зберігання цінностей, що знаходяться на їх відповідальному зберіганні.

При прийомі на роботу в першу чергу працівник повинен пройти первинний інструктаж з техніки безпеки та підписується трудовий договір, згідно якого працівник інформується про всі умови праці, небезпечні та шкідливі фактори робочого процесу, їх наслідки на здоров'я працівника, працівник інформується про можливі пільги, компенсації відповідно до законодавчих норм та правил колективного договору (згідно з ст. 6 Закону України «Про охорону праці»).

Посадові обов'язки робітників товариства обумовлені їх посадовими

інструкціями, які затверджуються директором товариства. На кожного працівника передбачена відповідна посадова інструкція.

Організаційна структура підприємства представлена такими документами: організаційна схема підприємства; посадові інструкції; штатний розпис.

ТОВ «ІТІ СЕРВІС» складається з наступних основних виробничих підрозділів:

- електромонтажна ділянка;
- транспортна ділянка;
- ремонтно-механічна ділянка;
- база технічного обслуговування й ремонту.

Початковий аналіз фінансового стану діяльності підприємства побудований на використанні показників бухгалтерського балансу. Однією із основних завдань є саме виявлення змін, та виявлення ризикових показників. З метою виявлення змін визначається питома вага відношення статей активу в загальній валюті балансу, й розраховується відхилення в сумовому виразі в структурі основних статей активу балансу.

За даними таблиці 2.1 за звітний період активи балансу збільшилися на 868,2 тис.грн. головним чином за рахунок збільшення основних засобів та інших необоротних активів на 871,8 тис.грн. В той же час зменшилась загальна сума обігових коштів на 3,6 тис.грн.

Але поряд з цим зросли товари. Підприємство протягом року збільшило власний капітал на 1768,6 тис.грн.

В той же час спостерігається збільшення короткострокових кредитних зобов'язань на 631,7 тис.грн.

У складі оборотних коштів при загальному зменшенні їх долі на 2,4% звертає на себе увагу збільшення дебіторської заборгованості на 852,6 тис.грн. із збільшенням найбільш мобільної частини (ліквідної) оборотних активів – грошових коштів на 576,8 тис.грн. (або 4,64%).

Таблиця 2.1 - Структура майна ТОВ «ІТІ СЕРВІС» та джерел

формування за 2020-2021 роки

Показник	2020 рік, тис.грн.	% до валюти балансу	2021 рік, тис.грн.	% до валюти балансу	Відхи- лення, + / -
Актив	11046,3	100	11914,5	100	+868,2
Всього майна					
в тому числі:					
1.Основні засоби та інші необоротні активи	7379,9	66,8	8251,7	69,3	+871,8
2.Оборотні (мобільні) кошти	3666,4	33,1	3662,8	30,7	-3,6
2.1. Вииробничі запаси	2135,4	19,3	669	5,6	-1466,4
2.2. Товари	5,1	0,0	21,7	0,2	+16,6
2.3. Дебіторська заборгованість	1242,4	11,25	2095	17,6	+852,6
2.4. Грошові кошти та цінні папери	271,8	2,46	848,6	7,1	+576,8
2.5. Витрати майбутніх періодів	11,7	0,11	10,2	0,1	-1,5

За даними «Звіту про фінансові результати», чистий дохід від реалізації у 2021 році склала 32973,0 тис.грн. Собівартість реалізованої продукції становила 26941,2 тис. грн. Чистий прибуток підприємства за цей період – 2037,5 тис.грн. Таким чином, рентабельність продаж склала:

$$\text{Чиста рентабельність продаж} = 2037,5/32973,0 = 6,2\%$$

Поелементне відображення витрат показує зміну рівня собівартості продукції під впливом раціонального використання трудових ресурсів, основних фондів і оборотних коштів (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Поелементне відображення витрат

Економічний елемент	Суми, тис. грн		
	2021	2020	Відхилення, + / -
Матеріальні затрати	20477,8	26962,0	-6484,2
Витрати на оплату праці	2967,2	2501,7	+465,5
Відрахування на соціальні заходи	652,8	550,4	+102,4
Амортизація	556,5	427,6	+128,9
Інші операційні витрати	2344,5	1500,9	+843,6
Разом	26998,8	31942,6	-4943,8

Збільшилися витрати на амортизацію, витрати на заробітну плату й

відрахування на соціальне страхування.

2.2 Порядок документального оформлення операцій з обліку основних засобів та їх аналітичний і синтетичний облік основних засобів

Для здійснення своєї діяльності підприємство ТОВ «ІТІ СЕРВІС» мусить мати необхідні засоби і матеріальні умови, що є найголовнішим елементом продуктивних сил який детермінує їх розвиток. У бухгалтерському обліку засоби праці виділяють в окремий об'єкт обліку, що має назву "основні засоби" підприємства.

Метою первинного обліку є саме збір та обробка початкових даних здійсненої господарської діяльності з наступним перетворення в загальну інформацію, яка використовується при проведенні аналізу діяльності підприємства, при врахуванні ризикового стану, за для ефективного прийняття управлінських рішень [9].

Рух основних засобів, пов'язаний із здійсненням господарських операцій з надходження, внутрішнього переміщення та вибуття основних засобів в ТОВ «ІТІ СЕРВІС» оформлюють типовими формами первинної облікової документації, затвердженими Наказом Держкомстату України від 29.12.95 р. № 352 "Про затвердження типових форм первинного обліку" [43]. Порядок обліку основних засобів змінювався неодноразово, але типові форми залишалися незмінними. Стабільність у даному випадку навряд чи виправдана, адже типові форми не можна назвати універсальними. Більш того, бланки, затверджені Наказом № 352 як типові форми розрахунку амортизації основних засобів (№ ОЗ-14, ОЗ- 15, ОЗ-16), взагалі не можуть використовуватися, оскільки показники, передбачені ними, давно не застосовуються. Не застосовуються і деякі показники, передбачені іншими типовими формами.

Тому для оформлення операцій з основними засобами в ТОВ «ІТІ СЕРВІС» використовуються первинні документи, адаптовані до сучасних вимог, тобто доповнені необхідними елементами.

Типові форми первинного обліку основних засобів наведені в таблиці 2.3.

Документи, які є підставою для бухгалтерських записів по обліку основних засобів, повинні відповідати наступним вимогам: чітке і повне заповнення всіх граф і реквізитів; наявність підписів осіб, відповідальних за оформлення даної операції; посилання на рішення, постанови або накази, на підставі яких зроблений прийом, передача, списання, переміщення або переоцінка основних засобів. Крім того, у документах на надходження і списання основних засобів обов'язково повинні бути зазначені їхня вартість, сума зносу і встановлений для даного об'єкта відсоток амортизації [57, с. 98].

Таблиця 2.3 – Типові форми первинного обліку основних засобів

№ форми	Назва
ОЗ-1	Акт приймання - передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
ОЗ-2	Акт приймання - здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів
ОЗ-5	Акт про установку
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів
ОЗ-7	Опис інвентарних карток по обліку основних засобів
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів (за місцем їх знаходження, експлуатації)
ОЗ-14	Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)
ОЗ-15	Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних підприємств)
ОЗ-16	Розрахунок амортизації по автотранспорту

Для кожного основного засобу використовується інвентарний об'єкт, який є саме завершеною будовою з включенням всіх додаткових пристосувань відповідно до документально затверджених даних, або може включати окремий самостійний об'єкт, відповідно до технічної документації.

Інвентарний об'єкт включає обов'язково інвентарний номер , що

зберігається за об'єктом в процесі всього використання об'єкту на підприємстві. Інвентарний номер об'єкта використовується в усіх операціях, а й відповідно документах що відображають їх, але в момент вибуття об'єкту даний інвентарний номер не може присвоюватись новим об'єктам при надходженні.

Операція введення в експлуатацію основного засобу на ТОВ «ІТІ СЕРВІС» оформлюється за допомогою спеціального затвердженого на законодавчому рівні актом приймання – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів типової форми № 03-1, що складається в одному примірнику на кожний інвентарний об'єкт та підписується відповідальною приймальною комісією, яка призначається розпорядженням (наказом) керівника підприємства. Акт після його оформлення з доданою технічною документацією щодо цього об'єкта передають до бухгалтерії підприємства. Його підписує головний бухгалтер та затверджує керівник підприємства чи особи на те уповноважені.

На підставі форми 03-1 "Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів" в ТОВ «ІТІ СЕРВІС» оформлюються:

- зарахування окремих об'єктів до складу основних засобів;
- передача об'єктів основних засобів зі складу в експлуатацію;
- введення в експлуатацію збудованих об'єктів;
- внутрішнє переміщення об'єктів основних засобів з одного підрозділу підприємства до іншого;
- виключення об'єктів із складу основних засобів при передачі їх іншому підприємству.

Склад комісії, яка складає акт, визначається в наказі про облікову політику підприємства ТОВ «ІТІ СЕРВІС» або затверджується керівником. Форма № 03-1 складається на кожний об'єкт, який надходить на ТОВ «ІТІ СЕРВІС» або на декілька однотипних об'єктів, якщо вони надходили на підприємство в одному звітному періоді і за однаковою вартістю. При прийманні основного засобу акт складається в одному примірнику, при

передачі іншому підприємству або другому підрозділу – в двох. Перший примірник акту передається в бухгалтерію, де на його підставі проводиться запис в інвентарній картці форми ОЗ-6 та робиться відповідний запис до інвентарного списку ОЗ-9. До акту додається необхідна технічна документація, яка пізніше передається в один з відділів. Вся документація, що використовується при відображенні операцій обліку за інвентарним об'єктом зберігається в процесі всього терміну експлуатації й протягом трьох років та одного місяця після списання об'єкту з обліку [56, с. 80-82].

При відображенні операцій безоплатної передачі основного засобу іншому контрагенту формується у двох примірниках акт приймання-передачі.

При відображенні продажу основного засобу на платній основі використовується акт, що формується в трьох екземплярах: де перший екземпляр передається особі що приймає до обліку об'єкт, другий екземпляр додається до звітності, третій екземпляр додається до повідомлення на передачу об'єкту.

Типова форма № 03-2 “Акт приймання – завдання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів” застосовується для оформлення приймання-здавання основних засобів, що надійшли з ремонту, реконструкції та модернізації. Акт підписаний працівником цеху, який уповноважений на приймання основних засобів та представником цеху, що виконував ремонт, здають до бухгалтерії підприємства. Акт підписує головний бухгалтер та затверджує керівник. До технічного паспорта відповідного об'єкта повинні бути внесені необхідні зміни до характеристики об'єкта, пов'язані з капітальним ремонтом, реконструкцією чи модернізацією. Якщо ремонт виконує стороннє підприємство, то акт складають у двох примірниках.

Типова форма № 03-3 “Акт на списання основних засобів” використовують при списанні об'єкта. Для помісячного та квартального обліку основних засобів за видами класифікаційних груп протягом року

ведуть “Картку обліку їх знаходження використовують типову форму № 03-9 “Інвентарний список основних засобів”.

При повній чи частковій ліквідації основних засобів складається “Акт на списання автотранспортних засобів 03-4. Складають документ в двох примірниках в складі комісії. При списанні об’єкта на звороті документу обов’язково вказуються витрати та доходи одержані від ліквідації.

Аналітичний пооб’єктний облік основних засобів веде бухгалтерія ТОВ «ІТІ СЕРВІС» в інвентарних картках у гривнях без копійок. Інвентарна картка форми 03-6 використовується для обліку всіх видів основних засобів , а також для групового обліку однотипних об’єктів основних засобів, які прийняті в експлуатацію в одному календарному місяці й мають однакове виробничо-господарське призначення, технічну характеристику й вартість.

Форма 03-6 використовується для аналітичного обліку та узагальнення інформації про наявність та рух всіх типів основних засобів на підприємстві. Картки заводяться на кожний інвентарний об’єкт або групу однотипних об’єктів та заповнюється на підставі наступних первинних документів: 03-1, 03-2, 03-3, 03-4. На підставі інвентарних карток заповнюється наступні регістри обліку: 03-7, 03-8, 03-9. Дані карток сумарно звіряють з регістрами синтетичного бухгалтерського обліку [24, с. 380].

Кожна вище зазначена картка обліку ведеться за стандартними нормами в одному екземплярі та зберігається в бухгалтерії, але зустрічаються варіанти використання двох екземплярів, де один зберігається в бухгалтерії, а другий екземпляр саме за місцем експлуатації основного засобу замінюючи форму 03-9. Дана форма ведеться в розрізі матеріально-відповідальних осіб.

З метою ведення реєстрації існуючих інвентарних карток використовується форма 03-7, яка дозволяє вести контроль за інвентарними картками.

Форма 03-8 заповнюється на підставі наступних форм: 03-6, 03-14, 03-1.

Форми 03-14, 03-16 використовуються для розрахунку амортизації

основних засобів та заповнюються на підставі інвентарних карток ОЗ-6 з урахуванням змін, внесеним актом форм ОЗ-2 при прийманні-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів. Форма ОЗ-15 в ТОВ «ІТІ СЕРВІС» не використовується.

В Додатку Б відбиті технологічні процеси бухгалтерського обліку основних засобів при журнально-ордерній формі обліку в ТОВ «ІТІ СЕРВІС».

Аналітичний облік основних засобів ТОВ «ІТІ СЕРВІС» ведеться за інвентарним об'єктом. Кожному інвентарному об'єкту присвоюється інвентарний номер, який наноситься на об'єкт і вказується в первинних документах та реєстрах з обліку об'єктів основних засобів. Облік ведеться також за видами основних засобів, місцями їх експлуатації, матеріально відповідальними особами [16].

Аналітичний рахунок відбиває технічну й економічну характеристики об'єкта, його місцезнаходження, первісну оцінку і переоцінку по відбудовній вартості, а також норму амортизаційних відрахувань. В аналітичному обліку відбивають усі зміни, що відбулися за час експлуатації основних засобів. Аналітичні рахунки групуються по місцях, де знаходяться основні засоби, по матеріально відповідальних особах, по методам нарахування амортизації, по групах і видам, по галузевій ознаці, по приналежності, по ознаці використання [9, С. 324-326].

Інвентарну картку відкривають на кожний інвентарний об'єкт. Якщо до інвентарного об'єкта належать окремі пристрої та прилади, що становлять із ним одне ціле, в картці подають перелік цих частин. До інвентарних карток не вносять усіх показників технічної документації. Характеристика об'єктів і їхніх окремих конструктивних елементів має бути короткою і відображати індивідуальні особливості об'єкта. Проіндексовані тобто переоцінені об'єкти основних засобів записують за відновною вартістю в розділі картки "реконструкція, модернізація". Картки недіючих основних засобів групують окремо.

Облік об'єктів основних засобів за місцем їхньої експлуатації, як уже зазначалося вище, здійснюють в інвентарному списку Ф 03-9. Дані пооб'єктного обліку основних засобів за місцями їхнього знаходження мають бути тотожні записам в інвентарних картках. В окремих випадках облік об'єктів може здійснюватися на інвентарних картках, які бухгалтерія виписує у двох примірниках. Другий примірник передається за місцем знаходження об'єкта. У разі переміщення об'єкта інвентарна картка разом із накладною на переміщення передається за новим місцем експлуатації. Кількість карток за об'єктом в місцях експлуатації має відповідати їхній кількості в бухгалтерії, що досягається підрахунком та зіставленням карток. Інвентарні картки, картки обліку руху основних засобів є підставою для складання оборотної відомості із аналітичного обліку основних засобів, яку сумарно звіряють з даними синтетичного обліку основних засобів, яку сумарно звіряють з даними синтетичного обліку по головній книзі за рахунками 10 "Основні засоби" та 11 "Інші необоротні матеріальні активи". Регістром розрахунку амортизації основних засобів на великих підприємствах використовують форми 03-14, 03-15, 03-16 "Розрахунок амортизації основних засобів промисловості, будівництва, автотранспорту [32].

На ТОВ «ІТІ СЕРВІС» основні засоби зберігаються і використовуються безпосередньо у цехах, на складах, в ремонтних майстернях, гаражах та інших структурних підрозділах. Це визначає потребу вести облік основних засобів за місцем зберігання і використання. Обліковою одиницею основних засобів є окремий інвентарний об'єкт. Інвентарний об'єкт – окремий предмет або комплекс предметів з усіма приладами, призначеними для виконання певних виробничих функцій.

Об'єкт обліку по кожній групі і підгрупі основних засобів визначають, керуючись типовою класифікацією основних засобів. Для контролю за станом і рухом основних засобів, їх зберіганням і використанням кожному інвентарному об'єкту на весь період перебування на підприємстві присвоюють за порядково-серійною системою інвентарний номер, який

проставляється в усіх первинних документах, що оформляють наявність і рух об'єкту (акт прийому-передачі основних засобів, акт про ліквідацію основних засобів тощо). На кожен кваліфікаційну групу основних засобів відводять певну кількість номерів з резервом, що дає змогу присвоїти номери цієї серії однотипним об'єктам, які надійдуть на підприємство в майбутньому. Інвентарні номери наносять на об'єкт фарбою, татуюванням чи позначають на закріплених металевих або дерев'яних бирках і записують в усіх документах обліку руху основних засобів [22, с.101].

У структурних підрозділах ведуть пооб'єктний облік основних засобів. Для пооб'єктного обліку основних засобів в місцях їх знаходження у матеріально відповідальних осіб ведуться інвентарні списки основних засобів (форма ОЗ-9), в яких вказується інвентарний обліковий номер, повна назва і первинна вартість об'єкту. Аналітичний облік основних засобів ведеться по кожному інвентарному об'єкту за допомогою інвентарних карток (форма ОЗ-6), які відкриваються на кожний інвентарний об'єкт або групу однотипних об'єктів, що мають однакову вартість, введені в експлуатацію в один час і перебувають в одному підрозділі підприємства. Інвентарні картки заповнюють на основі первинних документів з обліку руху основних засобів. У картках указують реквізити, номер картки і дату заповнення її, назву об'єкта, його інвентарний номер і коротку характеристику, первісну вартість, норму амортизаційних відрахувань, суму нарахованого зносу на момент введення в експлуатацію, дані про вибуття об'єкту його добудову, реконструкцію, проведені ремонти та ін. Інвентарні картки реєструються в описах (форма ОЗ-7), записи в яких здійснюються за видами основних засобів. Зареєстровані в опису картки вміщують у картотеку основних засобів, де їх групують за видами, а всередині видів – за місцями знаходження.

Облік руху основних засобів за їх видами (будівлі споруди тощо) здійснюється у картці (ф. ОЗ-8). За даними цієї картки складають оборотну відомість руху основних засобів, підсумки якої, звірені з даними

синтетичного обліку, є підставою для складання звітності про наявність і рух основних засобів. Загальна схема обліку основних засобів (рисунок 2.2).

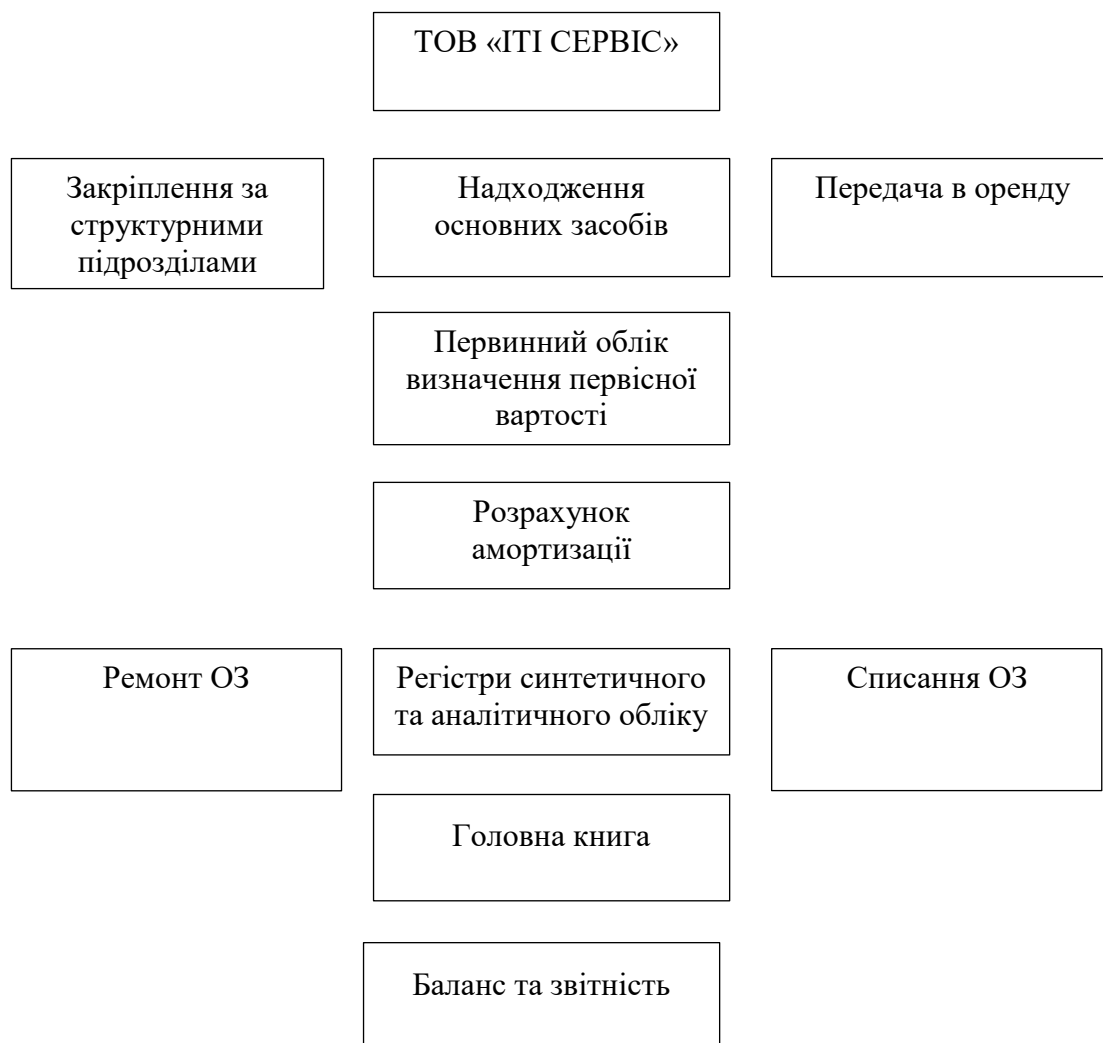

Рисунок 2.2 – Організація обліку основних засобів

Аналітичний облік основних засобів відображає технічну і економічну характеристику об'єкту, його місцезнаходження, первісну оцінку і переоцінку (індексацію) по відновлювальній вартості, а також норму амортизаційних відрахувань (норму зносу). У аналітичному обліку відображають всі зміни, що відбулися за час експлуатації основних засобів.

Аналітичний облік ведеться за місцями, де знаходяться основні засоби, за нормами і напрямками нарахування амортизації та ін. Синтетичний облік

основних засобів ведеться на рахунку 10 “Основні фонди”.

На дебеті синтетичного рахунку 10 “Основні засоби” відображається первісна вартість основних засобів, що надійшли у звітному періоді, на кредиті – первісна вартість основних засобів, що вибули у звітному періоді. Дебетове (і тільки) сальдо означає первісну (відновлювальну) вартість власних об'єктів основних засобів, що знаходяться в розпорядженні господарства.

Усі витрати підприємства, пов'язані з надходженням основних засобів чи інших необоротних матеріальних активів, що включаються до їх первісної вартості, збираються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції».

За дебетом рахунка 15 «Капітальні інвестиції» відображається збільшення здійснених підприємством витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів; за кредитом - їх зменшення у зв'язку із введенням в експлуатацію [27].

Для відображення в бухгалтерському обліку сум амортизаційних відрахувань в ТОВ «ІТІ СЕРВІС» використовують контрактивний, регулюючий рахунок 13 "Знос необоротних активів". Він є пасивним (контрактивним), балансовим.

За кредитом рахунку 13 "Знос необоротних активів" відображається нарахування амортизації та індексації зносу необоротних активів у зв'язку з дооцінкою, відновленням їх корисності тощо.

За дебетом – суми, віднесені на зменшення зносу в зв'язку з вибуттям основних засобів, їх уцінкою, зменшенням корисності тощо.

Відомості про наявність, рух і амортизацію основних засобів представлені в різних варіантах і з різним ступенем деталізації у всіх формах фінансової звітності. Найбільш докладна інформація про основні засоби знаходиться у формі №5 "Примітки до річної фінансової звітності". Перелік відомостей, що повинні бути зазначені у формі №5, приведений у п. 36- 39 ПСБУ 7: вартість (первісна або переоцінена), за якою основні засоби відображені в балансі; методи амортизації що застосовуються

підприємством, та діапазон строків корисного використання (експлуатації); наявність та рух в звітному році; вартість основних засобів, щодо яких існують передбачені чинним законодавством обмеження володіння, користування та розпорядження; вартість переданих у заставу основних засобів; сума капітальних вкладень на придбання і будівництво основних засобів за звітний рік; сума укладених основних засобів; залишкова вартість основних засобів, що тимчасово не використовується; первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів, які продовжують використовуватись; залишкова вартість основних засобів вилучених з експлуатації для продажу; первісна вартість, залишкова вартість та метод оцінки основних засобів, отриманих за рахунок цільового фінансування; інформація про зміну розміру додаткового капіталу в результаті переоцінки основних засобів та обмеження щодо його розподілу між власниками.

У графах 3 і 4 по рядках 1011 і 1012 форми №1 "Баланс" відбивають відомості про первісну вартість і знос основних засобів, приведені в формі №5. Залишкова вартість являє собою різницю відповідних даних по рядках 1011 і 1012 форми №1.

У графах 3 і 4 рядка 2515 "Амортизація" розглянуто III "Елементи операційних витрат" форми №2 "Звіт про фінансові результати" показується сума нарахованої амортизації основних засобів, що згідно п. 25 ПСБУ 16 відноситься до операційних витрат. Ці ж дані відбивають у графах 3 і 5 по рядку "Коректування на амортизацію оборотних активів" форми №3 "Звіт про рух грошових коштів".

У графі "Дооцінка основних засобів" і "Уцінка основних засобів" форми №4 "Звіт про власний капітал" відбивають відповідні дані, що являють собою суму дооцінки або уцінки залишкової вартості основних засобів. Сума показників по зазначених рядках форми №4 повинна дорівнювати різниці показників по форми №5.

Аналітичний облік капітальних інвестицій ведеться за видами основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних

активів, а також за окремими об'єктами капітальних вкладень.

Надходження основних засобів на підприємство ТОВ «ІТІ СЕРВІС» відбувається в результаті капітальних вкладень, безкоштовної їх передачі інших підприємств, в порядку купівлі готових об'єктів, придбання за плату або в результаті будівництва нових об'єктів основних засобів або реконструкції, розширення і технічного переобладнання діючих виробничих потужностей, виявлення лишків основних засобів при інвентаризації, виготовлення у самому підприємстві.

При початку експлуатації основних засобів складають на кожний об'єкт акт прийому-передачі типової форми, за винятком випадків, коли введення об'єктів до дії повинно оформлюватись чинним законодавством. В акті фіксується вартість інвентарного об'єкту і основні показники, що характеризують його технічні особливості, місце його використання та ін., необхідне для встановлення норм амортизаційних відрахувань.

Так, усі об'єкти закінченого будівництва приймають в експлуатацію, як правило, державні приймальні комісії з попереднім прийманням їх робочими комісіями підприємства.

Робоча комісія, приймаючи закінчений об'єкт, зобов'язана оглянути його, перевірити, а в разі потреби провести випробування.

Державна приймальна комісія на основі актів робочої комісії та інших документів після огляду об'єкту складають "Акт приймання - передачі основних засобів". У ньому зазначають дані актів робочої комісії, відповідність об'єкта технічним умовам, результати випробувань, висновки комісії, кошторисну вартість об'єкта.

При виготовленні основних засобів власними силами їх первісна вартість дорівнює сумі здійснених витрат за вимогами П(С)БО 9 «Запаси» і 16 «Витрати». При цьому вона не повинна перевищувати справедливої вартості об'єкта. Основні засоби вибувають із підприємства з різних причин: внаслідок повного зносу і непридатності для дальшої експлуатації; у порядку безплатної передачі іншим господарствам, продажу; стихійного лиха,

передачі міжгосподарським підприємствам у порядку пайової участі.

Підприємство ТОВ «ІТІ СЕРВІС» здійснює будівництво складу підрядним способом, попередньо розробивши та затвердивши проектну документацію. Кошторисна (справедлива) вартість об'єкта - 325000 грн. Відображення операцій у бухгалтерському обліку за травень 2021 року (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Відображення в бухгалтерському обліку витрат на виготовлення основних засобів власними силами в травні 2021 р.

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума грн.
		Дебет	Кредит	
1	Відображено суму витрат на проектні роботи	151	631	35000
2	Відображено суму ПДВ	641	631	7000
3	Відображено фактичні витрати на будівництво господарським способом	151	205	240000
			131	15000
			661	9000
			65	3510
		91	25000	
4	Зарахування збудованого об'єкта до складу, основних засобів	103	151	325 000
5	Відображено різницю між собівартістю будівництва та справедливою вартістю	977	151	2510

За безоплатного отримання основних засобів вони оцінюються за справедливою вартістю на дату отримання.

Підприємство ТОВ «ІТІ СЕРВІС» безоплатно отримало обладнання,

вартість якого за актом приймання-передачі становила 20 000 грн, нарахований знос – 4000 грн. Справедлива вартість обладнання на дату отримання була 24 000 грн. Витрати підприємства на транспортування та монтаж отриманого обладнання становили 1200 грн (в т.ч. ПДВ).

У бухгалтерському обліку ТОВ «ІТІ СЕРВІС» безоплатне отримання обладнання буде відображено записами, наданими в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Безоплатного отримання основних засобів ТОВ «ІТІ СЕРВІС» відображення в обліку операцій в липні 2021 року

№ з/п	Зміст операції	Бухгалтерські записи		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1	Відображена справедлива вартість безоплатно отриманого обладнання	152	424	24 000
2	Витрати на транспортування і монтаж	152	631	1 000
3	Відображено суму ПДВ у складі витрат на транспортування і монтаж	641	631	200
4	Проведено оплату транспортування та монтаж	631	311	1200
5	Зараховано безоплатно отриманий об'єкт до складу основних засобів	104	152	25 000

Модернізація і переустаткування можуть вплинути на ліквідацію окремих частин інвентарного об'єкта, капітальні витрати інвентарного характеру списують з балансу після закінчення строку їх погашення.

З балансів можуть бути списані будівлі, споруди, устаткування, прилади, обладнання, транспортні засоби, інвентар та інші основні засоби, які стали непридатними для подальшого використання: морально застарілі,

зношені, пошкоджені внаслідок аварії чи стихійного лиха (за умови, що відновлення їх є неможливим або економічно недоцільним і вони не можуть бути реалізовані). Крім того, підлягають списанню будівлі, споруди, що підлягають знесенню у зв'язку з будівництвом нових об'єктів та такі, що зруйновані часом.

Для визначення непридатності основних засобів і встановлення неможливості або неефективності проведення їх відновлювального ремонту. А також для оформлення необхідної документації на списання цих засобів наказом керівника установи щорічно створюється постійно діюча комісія у складі:

- керівника або його заступника (голова комісії);
- головного бухгалтера або його заступника;
- керівників груп обліку або інших працівників бухгалтерії, які обліковують матеріальні цінності;
- особа, на яку покладена відповідальність за збереження основних засобів;
- інших посадових осіб (на розсуд керівника).

Для участі в роботі комісії по встановленню непридатності автомобілів, нагрівальних котлів, підйомників та інших основних засобів, які перебувають під наглядом державних інспекцій, запрошується представник відповідної інспекції, який підписує акт про списання або передає комісії свій письмовий висновок, що додається до акта. У тих установах, де технічне обслуговування здійснюється своїми штатами спеціалістами, акт чи довідка готуються ними. У цьому випадку до складу комісії входить відповідний спеціаліст даної установи.

Постійно діюча комісія підприємства проводить огляд основних засобів для складання акту на їх списання, використовуючи при цьому необхідну технічну документацію (технічні паспорти, по-поверхові плани, відомості дефектів та інші документи), а також дані бухгалтерського обліку.

Встановлює неможливість відновлення і подальшого використання

об'єкта в даній установі та вносить пропозиції про його продаж, передачу чи списання. Встановлює конкретні причини списання об'єкта: фізичний або моральний знос, реконструкція, порушення нормальних умов експлуатації, аварія та інше. Встановлює осіб, з вини яких трапилося передчасне вибуття основних засобів із експлуатації. Встановлює можливість використання окремих вузлів, деталей, матеріалів списаного об'єкта і проводять їх оцінку.

Здійснює контроль за вилученням із списаних основних засобів придатних вузлів, деталей та матеріалів з кольорових і дорогоцінних металів, визначає їхню кількість, вагу та контролює їх здачу на відповідний склад.

У тих випадках, коли обладнання списується у зв'язку з будівництвом нових об'єктів, розширенням, реконструкцією та технічним переоснащенням діючих об'єктів, комісія перевіряє його наявність у плані реконструкції та технічного переоснащення, затвердженому вищестоящою організацією та робить в акті на списання посилення на пункт та дату затвердження плану.

За результатами обстеження комісією складаються акти на списання основних засобів за встановленими формами. В актах на списання вказуються дані, які характеризують об'єкт: рік виготовлення або будівництва, дата його отримання установою, первісна вартість (для проіндексованих відновлювальна), сума нарахованого зносу за даними бухгалтерського обліку, кількість проведених капітальних ремонтів та ін.

В акті детально вказуються причини вибуття об'єкта, стан основних частин, деталей і вузлів, конструктивних елементів та обґрунтовується недоцільність і неможливість їх відновлення [21, с. 40].

При списанні з балансів установ та організацій основних засобів, які вибули внаслідок аварій, до акта про списання додається копія акта про аварію, де пояснюються причини, які викликали аварію та вказуються заходи, прийняті щодо винних осіб. Складені комісією акти на списання основних засобів затверджуються керівником установи.

Матеріальні цінності, одержані від ліквідації основних засобів, оприбутковують по цінах можливого використання. В бухгалтерії

господарства дані затверджених актів використовують для записів про вибуття основних засобів в інвентарних картках, інвентаризаційних описах. Вони також є підставою для здачі на склад запасних частин, агрегатів, металобрухту, інших цінностей, одержаних у результаті ліквідації. Бухгалтерія визначає результат від ліквідації основних засобів.

2.3 Відображення інформації щодо наявності основних засобів у звітності підприємства

Фінансова звітність – це така бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [36, С. 47-48]. Фінансова звітність призначена для загального користування зовнішніми користувачами та передбачена Законом.

Формування бухгалтерської і фінансової звітності підприємстві ТОВ «ІТІ СЕРВІС» здійснюватися відповідно до принципових положень стандартів бухгалтерського обліку. Бухгалтерська звітність відповідає таким вимогам: гарантувати об'єктивність і достовірність звітних даних; забезпечувати своєчасність даних; відображати дані про всі господарські операції за звітний період та дані про результати інвентаризації майна і зобов'язань; забезпечувати єдність методики формування звітних показників, порівнюваність звітних даних тощо.

Фінансова звітність філії ТОВ «ІТІ СЕРВІС» містить баланс (форма № 1); звіт про фінансові результати (форма № 2); звіт про рух грошових коштів (форма № 3); звіт про власний капітал (форма № 4); примітки до фінансової звітності (форма № 5).

Бухгалтерський баланс характеризує склад і обсяг активів, зобов'язань та власного капіталу підприємства на певну дату. Зміст і форму

бухгалтерського балансу встановлено положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 «Баланс». У звіті про фінансові результати міститься інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства (операційної, звичайної, надзвичайної) за звітний період. Загальні вимоги щодо розкриття статей звіту про фінансові результати визначено стандартом 3 «Звіт про фінансові результати».

У звіті про рух грошових коштів подають дані про рух грошових коштів (їх надходження і вибуття) протягом звітного періоду внаслідок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Зміст і форму звіту про рух грошових коштів визначено стандартом 4 «Звіт про рух грошових коштів». Звіт про власний капітал призначений для подання узагальненої за звітний рік інформації про зміни (збільшення, зменшення) статутного капіталу, пайового капіталу (у кооперативних організаціях), додаткового, резервного несплаченого капіталу, а також нерозподіленого прибутку. Форму і зміст звіту про власний капітал визначено стандартом 5 «Звіт про власний капітал».

У примітках до фінансової звітності подають додаткову інформацію, розкриття якої дає більш повну й об'єктивну картину про фінансовий стан і результати діяльності підприємства відповідно до вимог положень (стандартів) бухгалтерського обліку (методи оцінювання запасів, нарахування амортизації тощо). Примітки до фінансової звітності подають за типовою формою, затвердженою Кабінетом Міністрів України – типова форма фінансової звітності № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Порядок надання фінансової звітності користувачам визначається чинним законодавством. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду. При цьому існує таке поняття, як проміжна

(місячна, квартальна) звітність, яка охоплює певний період та складається наростаючим підсумком з початку року.

Квартальна звітність (вона є скороченою) складається тільки з Балансу і Звіту про фінансові результати. У фінансовій звітності ТОВ «ІТІ СЕРВІС» зазначена валюта, в якій відображаються елементи звітності, та одиниця її виміру. Згідно з Законом бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться ТОВ «ІТІ СЕРВІС». Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються лише на даних бухгалтерського обліку. Якщо валюта звітності відрізняється від валюти, в якій ведеться бухгалтерський облік, то підприємство повинно розкривати причини цього та методи, що були використані для переведення фінансових звітів з однієї валюти в іншу [34, с. 35]. Фінансові звіти відображають фінансові результати операцій та інших подій, об'єднуючи їх у відповідні групи за економічними характеристиками. Виділяють п'ять груп елементів фінансових звітів.

Активи, зобов'язання та власний капітал безпосередньо пов'язані з визначенням фінансового стану в Балансі ТОВ «ІТІ СЕРВІС», а доходи і витрати пов'язані з оцінкою діяльності, відображеною в Звіті про фінансові результати. Існує 5 якісних характеристик фінансової звітності (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Якісні характеристики фінансової звітності

Назва характеристики	Визначення	Пояснення
1	2	3
Зрозумілість та адекватність тлумачення	Однозначне тлумачення інформації користувачами за умови, що вони мають достатні знання і зацікавлені у сприйнятті цієї інформації	Наявність необхідних реквізитів, що дозволяють ідентифікувати підприємство, звітний період, одиницю виміру тощо, а також приміток до фінансових звітів, що роблять фінансову звітність більш зрозумілою користувачам

Продовження таблиці 2.6

1	2	3
---	---	---

Достовірність	Відсутність помилок і перекручень, які можуть вплинути на рішення користувачів звітності	Маються на увазі не ті помилки, які пов'язані з порушенням податкового законодавства, а саме ті, які виникають в процесі прийняття рішення про оцінку і відображення статей у фінансових звітах на підставі вимог П(С)БО. Правила їх виправлення наведені у П(С)БО 6
Зіставність	Надання можливості користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди, а також фінансові звіти різних підприємств	Передумовою зіставлення є наведення відповідної інформації попереднього періоду і розкриття інформації про облікову політику та зміни в примітках до фінансової звітності. Зіставність досягається стабільністю облікової політики підприємства, а також послідовністю її застосування
Доречність	Наявність інформації, яка впливає на прийняття рішень користувачами, надає можливість своєчасно оцінити минулі, теперішні і майбутні події, підтвердити і скоригувати їх оцінки, зроблені в минулому	Структура фінансових звітів і приміток враховує використання інформації для ретроспективного і перспективного аналізу діяльності підприємства. Наприклад, поділ статей балансу за ознакою часу на оборотні (поточні) і необоротні (довгострокові) передбачає їх використання для розрахунку показників ліквідності і платоспроможності. Додаткова інформація, необхідна для таких розрахунків, надається у примітках до відповідних статей балансу
Доступність	Інформація, що надається у фінансовій звітності, має бути доступною і розрахованою на однозначне тлумачення її користувачами	Інформація повинна бути легкодоступною та зрозумілою користувачам з певним рівнем економічних знань

Перед складанням річної фінансової звітності ТОВ «ІТІ СЕРВІС» проводить інвентаризацію активів та зобов'язань. Підприємство подає квартальну та річну фінансову звітність:

- органам, до сфери управління яких воно належить;
- трудовому колективу на його вимогу;
- власникам (засновникам) підприємства;

– органам виконавчої влади.

Датою подання фінансової звітності на підприємстві вважається день фактичної її передачі за належністю, а в разі надсилання її поштою — дата одержання адресатом звітності, зазначена на штемпелі підприємства зв'язку, що обслуговує адресата. Квартальну фінансову звітність підприємство подають не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річну — не пізніше 20 лютого наступного за звітним року.

Кожну форму фінансової звітності підписують керівник і головний бухгалтер, а завіряють печаткою підприємства.

Кожний фінансовий звіт повинен містити дату, станом на яку наведені його показники, або період, який він охоплює. Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, передбаченого цим Положенням (стандартом), то причини і наслідки цього повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ІТІ СЕРВІС»

3.1 Удосконалення обліку основних засобів в інформаційній системі матеріально-технічної бази підприємства

В умовах конкуренції бухгалтерський облік має бути орієнтований на забезпечення оперативною інформацією всіх суб'єктів управління, а також на підготовку інформативної бухгалтерської звітності для інвесторів і кредиторів. Поряд із цим дослідження інформаційних систем підприємств різних галузей свідчить одночасно й про значну кількість непотрібної в управлінні інформації, акумульованої у бухгалтерському обліку, і про відсутність в обліку інформації для управління. Таким чином, з одного боку, мова йде про дефіцит інформації і її несвоєчасність, а з іншого - про наявність непотрібної інформації, що накопичується системою бухгалтерського обліку. В умовах ринкової економіки зростає потреба в реєстрації й формуванні конкретної інформації, необхідної для контролю за діяльністю підприємств як зовні (з боку власника), так і всередині (з боку управлінського персоналу) Для підвищення рівня інформаційного забезпечення необхідним є вдосконалення первинної облікової документації й реєстрів аналітичного обліку основних коштів.

З метою ефективного ведення бухгалтерського обліку інформація про основні засоби повинна включати детальну аналітичну деталізацію, що включає інформацію про дані надходження й вибуття основних засобів, стан їх зберігання й використання, повну інформацію про параметри амортизації, дані про ліквідацію основних засобів, обсяги витрат на ремонтні роботи й поліпшення основних засобів [1, С. 212-214].

Правила ведення документації, що відображає детальну інформацію про основні засоби здійснюється відповідно до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку №88 від 24.05.1995.

Важливо зауважити, що на законодавчому рівні відбуваються зміни щодо організації бухгалтерського обліку основних засобів. Так наприклад при прийнятті П(С)БО 7 "Основні засоби", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18.05.2000 р. відбулись зміни, щодо окремих реквізитів первинних документів, а саме: код норми амортизаційних відрахувань, норми амортизаційних відрахувань, джерело придбання (фінансування), дата початку оплати за основні засоби. Але варто відмітити виникнення проблем щодо відсутності окремих форм документів в розрізі відповідних операцій обліку основних засобів [14, С. 215-218].

Наприклад, спостерігається відсутність окремої форми документу, з метою відображення операції формування первісної вартості основних засобів.

Надходження основних засобів на підприємство відбувається різними шляхами, що впливає на використання аналітики витрат за якими формується в обліку первісна вартість основних засобів. Надходження об'єктів основних засобів та накопичення витрат в процесі надходження фіксується відповідними первинними документами, що включають повну інформацію про надходження об'єкта. Але кінцева накопичена сума первинної вартості об'єкта основного засобу, що відображається в акті приймання-передачі основного-засобу та його інвентарній картці не підтверджується одним первинним документом з детальним розрахунком.

З метою вище вказаного рекомендуються використовувати документальну форму "Розрахунок первісної вартості основних засобів" як додатковий додаток до акта приймання-передачі основних засобів. Дана рекомендація дасть змогу покращити документальний облік основних засобів, що дозволить більш інформативніше проводити детальний аналіз

формування первісної вартості основних засобів і контролювати правильність її визначення.

Виникає також потреба в додатковому використанні субрахунків обліку сум зносу основних засобів в розрізі їх ролі використання в діяльності підприємства. Відповідно до існуючих правил обліку присутнє розподілення відповідно до призначення на виробничі та невиробничі. Пропонуємо саме запровадити використання окремих субрахунків з метою окремого обліку амортизації витрат виробничої і невиробничої сфер, а саме рахунок: 131 "Знос основних засобів" розподілити на субрахунки: 131.1 "Знос основних засобів виробничого призначення" та 131.2 "Знос основних засобів невиробничого призначення".

Варто відмітити, що саме амортизаційні відрахування за субрахунком 131.2 "Знос основних засобів невиробничого призначення" будуть відображатися в бухгалтерському обліку амортизації основних засобів і не будуть включатись до витрат підприємства.

З метою уникнення проблем, щодо визначення виробничого призначення основних засобів на підприємствах, виникає потреба в розробці та використанні окремих документів, щодо затвердження сфери використання основних засобів у господарській діяльності підприємства.

Тобто після виготовлення, придбання основного засобу підприємство повинно буде відображати в документі внутрішнього розпорядження, наприклад наказі, у якій сфері діяльності буде використовуватися основний засіб на підприємстві. На основі цього наказу бухгалтер відносить амортизацію основного засобу на відповідний субрахунок бухгалтерського обліку [6, С. 315-317].

Дане документальне використання дозволить підприємству запобігти виникненню проблем, щодо перевірки правильності обліку амортизації основних засобів державними податковими органами.

Усі операції потребують належного документального оформлення, так як мета бухгалтерського обліку це саме забезпечення оперативною

інформацією всіх суб'єктів управління, повнота ведення обліку й підготовка інформативної бухгалтерської звітності для інвесторів і кредиторів.

Існуючий перелік первинних документів, які використовуються на даний час є достатньо містким, але на наш погляд, окремі операції не знайшли документального підтвердження, а форми деяких первинних документів уже застарілі й немає необхідності в їх застосуванні.

Нами було запропоновано вдосконалити форми розрахунку для визначення первісної вартості основних засобів. Пропоную вдосконалити план рахунків відповідно до вимог облікового забезпечення податкової звітності.

Розглянувши методику обліку амортизації основних засобів у бухгалтерському обліку залежно від сфери використання об'єктів основних засобів у діяльності підприємства, пропонуємо нові субрахунки для окремого обліку амортизації основних засобів виробничого та невиробничого призначення:

131.1 "Знос основних засобів виробничого призначення",

131.2 "Знос основних засобів невиробничого призначення".

Запропоновані рядки модифікацій щодо форм первинних документів з обліку основних засобів, що дасть змогу не тільки знизити трудомісткість облікових робіт, а й посилити контроль завдяки підвищенню рівня інформативності документів.

3.2 Шляхи вдосконалення первинного обліку основних засобів

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим чи особам для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій та очікуваний термін

корисного використання (експлуатації) яких більше ніж один рік.

Відповідно до чинної типової класифікації, основні засоби групуються за їх функціональним призначенням, галузями, речовим натуральним характером і видами, за використанням і належністю.

За функціональним призначенням розрізняють виробничі основні засоби, що безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню (будови, споруди, силові машини й обладнання, робочі машини й обладнання тощо).

За галузями народного господарства основні засоби розподіляються на: основні засоби промисловості, будівництва, сільського господарства, транспорту, зв'язку тощо.

Більша частина основні засоби належить до галузі промисловості. Вона безпосередньо пов'язана з процесом виробництва продукції. Ані наявність інших видів господарської діяльності зумовлює необхідність обліку основні засоби, що належать до інших галузей господарства, які перебувають на балансі промислового підприємства, зокрема до будівельної галузі.

У зв'язку з цим у бухгалтерському обліку основні засоби промислових підприємств розподіляються на промислово-виробничі, виробничі основні засоби інших галузей народного господарства та невиробничі.

У балансі за статтею "Основні засоби" показується вартість основні засоби (як діючих, так і тих, що перебувають на консервації або в запасі). Первісна вартість визначається: за об'єктами, виготовленими на самому підприємстві, а також придбаними за плату в інших підприємств та осіб, виходячи із фактичних витрат на зведення або придбання цих об'єктів, включаючи витрати на доставку, монтаж, установку. Первісна вартість виявляється в момент введення об'єкта в експлуатацію та залишається незмінною впродовж усього терміну надходження основні засоби на підприємство, за винятком випадків дообладнання та добудови об'єктів у порядку довгострокових інвестицій, реконструкцій та часткової ліквідації об'єктів;

- за об'єктами, внесеними засновниками в рахунок їх вкладів у статутний капітал (за домовленістю сторін);

- за об'єктами, одержаними від інших підприємств та осіб безоплатно (експертним шляхом або за даними документів приймання-передачі).

Основні засоби, які були в експлуатації та придбані за плату, приймаються на облік за купівельної вартістю з додаванням витрат на доставку та установку, а також сум зносу за цими об'єктами, вказаних у документах на купівлю-продаж.

Переоцінена вартість основні засоби - це вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Оцінка об'єктів основні засоби за залишковою вартістю визначається відніманням від первісної (переоціненої) вартості нарахованого зносу, що обліковується в бухгалтерському обліку. У балансі наводиться окремо первісна та залишкова вартість основних засобів, а також окремо - сума нарахованого зносу

Згідно з пп. 14.1.138 ст. 14 Податкового кодексу України «основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)».

Основні засоби визнаються на балансі підприємства, якщо вони відповідають загальним критеріям визнання активів.

Відповідно до П(С)БО 7, облік основні засоби, що використовується у

виробничій діяльності підприємств, ведеться за сумою витрат, пов'язаних із виготовленням, придбанням, доставкою, спорудженням, встановленням, страхуванням під час транспортування, державною реєстрацією, реконструкцією, модернізацією та іншим поліпшенням основних засобів.

Аналітичний облік основні засоби здійснюється за кожним інвентарним об'єктом за допомогою інвентарних карток обліку основні засоби – спільних для будов і споруд, а також для машин, обладнання, інструменту, виробничого і господарського інвентарю. Інвентарна картка містить дані про технічні особливості об'єкта, норми амортизаційних відрахувань та ін.

Інвентарним об'єктом вважається закінчена будова з усіма до неї пристосуваннями або окремий конструктивно відокремлений предмет, що виконує самостійні функції

Кожному інвентарному об'єкту присвоюється інвентарний номер, який зберігається за цим об'єктом протягом усього періоду його експлуатації на даному підприємстві. Він проставляється в усіх первинних документах, що оформлюють наявність і рух об'єкта, акті приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основні засоби тощо.

На підприємствах, що мають невелику кількість інвентарних об'єктів, аналітичний облік основні засоби ведуть за допомогою інвентарних книг.

Заповнення інвентарних карток та книг здійснюється на основі первинних документів на надходження, переміщення, вибуття основні засоби.

Для пооб'єктного обліку основні засоби в місцях їх знаходження, експлуатації ведуться інвентарні списки основні засоби, у яких зазначаються інвентарний номер, повна назва і первісна вартість об'єкта, вибуття (переміщення).

Аналітичний облік основні засоби відображає технічну й економічну характеристики об'єкта, його місцезнаходження, первісну оцінку і переоцінену (індексацію) вартість, а також норму амортизаційних

відрахувань (норму зносу). В аналітичному обліку відображають усі зміни, що сталися під час експлуатації основні засоби. Аналітичні рахунки групуються за місцями, де знаходяться основні засоби, за матеріально-відповідальними особами, за нормами та напрямками нарахування амортизації тощо.

В умовах адаптації бухгалтерського обліку в Україні до міжнародних стандартів він має бути орієнтований на забезпечення оперативною інформацією всіх суб'єктів управління, а також на підготовку інформативної бухгалтерської звітності для інвесторів і кредиторів. Поряд з цим дослідження інформаційних систем підприємств різних галузей свідчить одночасно і про значну кількість непотрібної в управлінні інформації, акумульованої в бухгалтерському обліку, і про відсутність в обліку інформації для управління.

Таким чином, з одної боку, мова йде про дефіцит інформації і її несвоєчасність, а з іншого – про наявність непотрібної інформації, що накопичується системою бухгалтерського обліку.

Для підвищення рівня інформаційного забезпечення вимагають подальшого вдосконалення первинна документація і реєстри аналітичного обліку основних засобів.

У бухгалтерському обліку інформація про основні засоби має містити дані про надходження і вибуття основних засобів, стан їхнього збереження і використання, правильне і своєчасне нарахування зносу (амортизації), результати реалізації, ліквідації основних засобів, обсяги витрат на ремонтні роботи і поліпшення основних засобів. Важливим моментом відображення в бухгалтерському обліку його об'єктів є первинне спостереження.

При оформленні руху окремі графи в типових формах первинних документів втратили свій зміст і на підприємствах не використовуються. Це, наприклад, такі реквізити, як код норми амортизаційних відрахувань, норми амортизаційних відрахувань, джерело придбання (фінансування), дата початку оплати за основні засоби.

Вимагають перегляду типові форми розрахунків амортизації, що вже не дають змоги нараховувати амортизацію основних засобів за всіма діючими методами: первинна облікова документація про наявність, склад, рух та інші операції, що здійснюються з основними засобами. Розглянемо зміст пропозицій щодо змін у чинних типових формах документів з обліку (основних засобів на"прикладі типових форм, №03-1 (таблиця 3.1) та №03-6 (таблиця 3.2).

Таблиця 3.1 – Зміст пропозицій щодо змін у чинній типовій формі ОЗ-1

Типові форми первинного обліку	Показники типових форм обліку основних коштів, які необхідно	
	Вилучити	додати
ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»	Балансова (гр.7)	Справедлива (гр.7)
	Норми амортизаційних відрахувань (гр.12-13)	Строк корисного використання (гр.12)
		Метод нарахування амортизації(гр.13)
	Поправний коефіцієнт (гр.14)	Ліквідаційна вартість (гр.14)

У типовій формі №03-6 "Інвентарна картка обліку основних засобів" необхідно замінити:

- термін "балансова" на "справедлива" в графі 4;
- графи 6 і 7 "Норма амортизаційних відрахувань: на повну відбудову, капітальний ремонт" на гр.6 "Група основних засобів" та гр. 7 "Термін корисного використання",
- графи 8 і 9 "Норма амортизаційних відрахувань на повну відбудову, капітальний ремонт" на гр 8 "Метод нарахування амортизації" та гр. 9 "Ліквідаційна вартість";
- графи 10, 15, 22 видалити.

Для визначення рівня використання основних фондів застосовуються показники, виражені в натуральних і вартісних (грошових) одиницях продукції, що випускається, а також в одиницях часу. Щоб обчислити

використання виробничої потужності, застосовуються тільки показники випуску продукції в натуральному виразі.

Натуральні одиниці використання основних фондів застосовуються переважно на підприємствах тих галузей промисловості, де випускається відносно однорідна продукція.

Таблиця 3.2 – Зміст пропозицій щодо змін у чинній типовій формі ОЗ-6

Типові форми первинного обліку	Показники типових форм обліку основних коштів, які необхідно	
	Вилучити	Додати
ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»	Балансова (гр.4)	Справедлива (гр.4)
	Норма амортизаційних відрахувань: на повну відбудову, капітальний ремонт (гр.6-7)	Група основних засобів(гр.6)
		Термін корисного використання (гр.7)
	Норма амортизаційних відрахувань на повну відбудову, капітальний ремонт (гр.8-9)	Метод нарахування амортизації (гр.8)
		Ліквідаційна вартість(гр.9)
	Поправний коефіцієнт (гр.10)	Вилучити
	Дата початку оплати за основні засоби (місяць, рік) (гр.15)	Вилучити
	На ___20___р. (гр.22)	Вилучити

Показники використання основних фондів, що виражені в натуральних одиницях, можуть бути розраховані за фактичним випуском продукції, а також за можливим технічно розрахунковим випуском.

Даючи уявлення про загальний рівень використання тих чи інших однорідних машин, агрегатів, тієї чи іншої одиниці устаткування чи групи цього устаткування, вони не дають змоги відповісти на запитання: за рахунок чого отримана фактична продуктивність відповідного агрегату, тобто яку частину робочого часу цей агрегат функціонував і який був рівень його

використання протягом цього часу.

До системи взаємозалежних показників (коефіцієнтів), що безпосередньо характеризують рівень використання основних засобів і виробничих потужностей, а також розкривають резерви подальшого поліпшення їхнього використання, належать:

- використання в часі (коефіцієнт екстенсивного навантаження);
- використання за одиницю часу (коефіцієнт інтенсивного навантаження);
- загальне використання (коефіцієнт інтегрального навантаження).

Відповідно до діючої типової класифікації ОЗ групуються за її функціональним призначенням, галузями, речовим натуральним характером і видами, за використанням і належністю.

Залежно від характеру, стану основних засобів, часу оцінювання розрізняють такі види вартості (за національним стандартом 7 "Основні засоби") від 27.04.2000 р №892: первісна вартість, переоцінена вартість, залишкова вартість, справедлива вартість, вартість, яка амортизується, ліквідаційна вартість.

Організація бухгалтерського обліку на підприємствах регламентується рядом законодавчих актів. Важливим актом є Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні". Цей Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Згідно з цим документом, бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємствами, оскільки фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

З розвитком ринкових відносин змінюються вимоги, що висувуються до бухгалтерського обліку, розширюються поставлені перед ним завдання. Облік має бути спрямований на внутрішньогосподарський рівень з метою контролю ефективності і раціональності експлуатації об'єктів.

При розрахунках терміну експлуатації необхідно врахувати таку інформацію: нагромаджений досвід роботи з подібними об'єктами, їх сучасний стан, якість технічного обслуговування на підприємстві, питання ремонтів і догляду за обладнанням, сучасні тенденції в галузі технології та місцеві природно-кліматичні умови зберігання основних засобів.

Цей вибір має здійснюватись на основі загальних підходів до вимог і принципів організації облікової політики

Відповідно до П(С)БО 7 облік ОЗ, що використовується у виробничій діяльності підприємств, ведеться за сумою витрат, пов'язаних із виготовленням, придбанням, доставкою, спорудженням, встановленням, страхуванням під час транспортування, державною реєстрацією, реконструкцією, модернізацією та іншим поліпшенням основних засобів

У бухгалтерському обліку інформація про основні засоби повинна містити дані про надходження і вибуття основних засобів, стан їх збереження і використання, правильне і своєчасне нарахування зносу (амортизацію), результати реалізації, ліквідацію основних засобів, обсяги витрат на ремонтні роботи і поліпшення основних засобів.

Важливим моментом відображення в бухгалтерському обліку його об'єктів є первинне спостереження.

При оформленні руху окремі графи в типових формах первинних документів втратили свій зміст і на підприємствах не використовуються.

До таких слід зарахувати: код норми амортизаційних відрахувань, норми амортизаційних відрахувань, джерело при дбання (фінансування), дату початку оплати за основні засоби.

Вдосконалення відображено в типових формах №03-1 "Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів" та №03-6 "Інвентарна картка обліку основних засобів" та введено графи: справедлива вартість, група основних засобів, термін корисного використання, метод нарахування амортизації, ліквідаційна вартість.

3.3 Сучасна концепція й тенденції розвитку обліку основних засобів

Як економічна категорія основні засоби – це засоби праці, які мають вартість і функціонують у сфері матеріального виробництва протягом тривалого часу у своїй незмінній натуральній формі, а їх вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції, що виробляється (на платні послуги), частинами в міру зношування.

Що стосується окремих елементів фінансової звітності, зокрема основних засобів, то тут також виділяють певні критерії. До них належать критерії, які дають змогу виділити основні засоби серед інших об'єктів. Тому об'єктом нашого дослідження є основні засоби як складова активів підприємства.

Розподіл активів на основні та оборотні було введено в практику бухгалтерського обліку із судової сфери наприкінці XIX ст. Уперше ці терміни з'явилися в судових звітах у справі Лі проти Нойшатель Асфальт Ко. Пізніше в деяких судових справах також порушувались питання оцінювання фіксованих (основних) і оборотних активів. Тоді суди віддавали перевагу оцінюванню основного капіталу за історичною, а оборотного – за поточною вартістю.

Слід зазначити, що з початку XX ст. як критерій зарахування активів у бухгалтерському обліку часто застосовувалися "наміри керуючих", вважають, що одна з основних вигід розподілу активів на основні та оборотні полягає в можливості оцінювання на основі ліквідності господарюючого суб'єкта [19].

Однак ще до розподілу активів на основні й оборотні в бухгалтерському обліку в економічній теорії був здійснений розподіл капіталу на засоби праці, предмети праці й саму працю (робочу силу).

В економічній літературі під основними засобами розуміють засоби праці, що використовуються (експлуатуються) протягом тривалого часу, при цьому зберігають свою первісну фізичну (натуральну) форму й переносять

свою вартість на виготовлений продукт частинами протягом кількох виробничих циклів у міру зношування (фізичного й морального) [2, с. 4].

Загальноекономічне поняття основних засобів покладене в основу термінів, які використовуються як для бухгалтерського обліку, так і для оподаткування. При цьому в бухгалтерському обліку прийнято вживати термін "основні засоби", а для цілей оподаткування – термін "основні фонди"

Питання розподілу активів на основні й оборотні є досить складним. Зарахування активів до основних засобів здійснюється за певними критеріями, тобто властивими тільки їм.

Найбільш повно питання визнання основних засобів і критеріїв, за якими варто зараховувати цінності до основних засобів, досліджувала Л. Куликова у своїй монографії "Облік основних засобів: сучасна концепція й тенденції розвитку". Зокрема, вона розглядає такі критерії зарахування активів до основних засобів: функціональна роль, призначення, сфера діяльності, нерухомість, довготривале користування, матеріальність, вартісна межа [27].

Розглядаючи питання функціональної ролі активів, Л. Куликова вважає, що не слід обмежувати використання основних засобів лише як засобів праці з таким твердженням не можна не погодитися, адже це дасть змогу зарахувати до основних засобів об'єкти, які не можуть слугувати засобами праці в буквальному розумінні, такі як предмети господарського інвентарю, багаторічні насадження, земельні ділянки й об'єкти природокористування

Сутність такого критерію, як призначення активів, полягає в тому, що основні засоби визнаються частиною майна. Цей критерій, який увів ще А. Сміт, використовується в бухгалтерському обліку в багатьох країнах

Наступний критерій, що виділяє основні засоби серед інших об'єктів обліку, – сфера їх діяльності. Л. Куликова відзначає, що К. Маркс, критикуючи погляди А. Сміта на основний капітал, указував, що споруди, які

функціонують як житлові будинки, зовсім не мають форми капіталу К. Маркс до основного капіталу зараховував засоби праці, які функціонують у процесі виробництва, для створення додаткової вартості

Розглядаючи нерухомість як критерій зарахування об'єктів обліку до основних засобів, Л. Куликова звертається до праць Н. Влатова, який вважав, що серед активних статей деякі мають таку малу рухомість, що можуть бути названі нерухомими, або основними, активами.

Такий критерій, як тривалість використання, був уведений Німецьким торговельним кодексом. Більш детально його обґрунтував К. Маркс Критерій тривалості використання активів підприємства у виробничій діяльності дає можливість поділити їх на основні засоби й засоби в обороті. В економічній літературі цей критерій трактується неоднозначно. Так, А. Капмес вважав, щодо основних засобів варто зараховувати лише ті активи, які слугують підприємству довше ніж один обліковий період, тобто більше ніж рік. З такою позицією не погоджується професор В Стоцький, який відзначав, що всі засоби, які переносять вартість на створюваний продукт частинами, повинні зараховуватися до основних, незалежно від строку їх використання.

На думку Л. Куликової, тривалість використання має бути одним з основних критеріїв визнання основних засобів. Оскільки економічні вигоди від використання основних засобів підприємства одержують протягом тривалого періоду, то витрати, пов'язані з придбанням основних засобів, варто списувати протягом циклу, що перевищує один рік. З такою думкою важко не погодитися, адже тут варто спиратися на один з основних принципів бухгалтерського обліку, відповідно до якого для визначення фінансового результату необхідно зрівняти доходи з видатками, які були здійснені для одержання цих доходів.

Наступним критерієм зарахування об'єктів до основних засобів Л. Куликова називає матеріальність. Наявність фізичної форми для зарахування активу до основних засобів визнає більшість науковців.

Так, автори книжки "Вступ до бухгалтерської справи", поділяючи

активи на фіксовані й оборотні, підкреслюють, що матеріальні фіксовані активи – це активи, до яких можна доторкнутися (у цьому випадку це стосується основних засобів).

Нематеріальними фіксованими активами називаються активи, що не існують у фізичному розумінні, наприклад патенти або торговельні марки. Крім того, вони відзначають, що інвестиції також можуть бути фіксованими активами [17].

Аналогічної думки дотримуються Р. Ентоні й Дж. Піс. Довгострокові активи вони поділяють на матеріальні (активи, які мають фізичний стан) і нематеріальні (активи, що не мають фізичної суті) [27].

На думку Л. Куликової, основні засоби мають ряд ознак, які відрізняють їх від нематеріальних активів і фінансових вкладень. У зв'язку з цим довгострокові активи можуть бути поділені на матеріальні, до складу яких входять основні засоби, нематеріальні та фінансові.

Наступним критерієм основних засобів Л. Куликова називає вартісну межу. У міжнародних стандартах фінансової звітності такий критерій не використовується, однак деякі країни його застосовують. На думку П. Куликової, вартісний критерій зарахування засобів до основних має ряд істотних недоліків, оскільки залежить від інфляційних змін в економіці.

Ми вважаємо, що взагалі ігнорувати цей критерій немає потреби, оскільки всі засоби праці з незначною вартістю, але з терміном дії більше ніж один рік потрібно було б зараховувати до категорії основних засобів. Тому вартісна межа зарахування об'єктів обліку до основних або оборотних має бути елементом облікової політики підприємства й самостійно визначатися його керівництвом.

Питання економічної сутності основних засобів і критеріїв, за якими варто зараховувати засоби до основних, висвітлювалися також у працях інших авторів.

Так, Е. Хендриксен, М. Ван Бредя наводять власні критерії зарахування активів до основних засобів. Вони відзначають, що, хоча в цілому активи

мають кілька загальних основних характеристик, будівлі й споруди відрізняються за певними ознаками:

- будівлі й споруди – матеріальні товари, призначені для виробництва інших товарів або надання послуг фірмі та її клієнтам у процесі нормального процесу виробництва;

- вони мають обмежений термін служби, після закінчення якого їх ліквідують, списують або обмінюють. Цей термін може бути заданий кількістю років залежно від фізичного й морального старіння елементів активу або бути змінною величиною, що визначається режимом використання й підтримки;

- оцінка будівель і споруд при одержанні законних прав на їх використання визначається не умовами договору, а вартістю інших активів, які їх заміняють;

- за своєю суттю це немонетарні активи; вони дають доходи за рахунок їх використання або продажу послуг, що надаються з їх допомогою, а не внаслідок їх перетворення на гроші;

- у цілому послуги цього виду активів надаються протягом періоду, що перевищує рік або операційний цикл діяльності підприємства. Однак існують деякі особливості. Наприклад, будівлі й більша частина устаткування не переходять до складу оборотних активів, якщо остаточний термін їх служби стає меншим ніж рік. Іноді окремі об'єкти можуть мати початковий термін служби, менший, ніж операційний цикл підприємства (наприклад, інструменти) [5].

Правила визнання були розроблені відповідно до потреб бухгалтерів Американський інститут присяжних бухгалтерів (далі – АІСРА) характеризує визнання в термін контролю й підкреслює, що визнання наявне в момент операції з передачі контролю.

П(С)БО 7 визначає основні засоби як матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або поставки товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для

здійснення адміністративних соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше ніж один рік (або операційний цикл, якщо він триваліший від року)

Таким чином, наведемо кілька критеріїв зарахування об'єктів до основних засобів. Об'єкт бухгалтерського обліку повинен бути визнаний активом; використовуватися з чітко встановленою метою; мати очікуваний строк корисного використання більше ніж один рік або операційний цикл (якщо він триваліший від року); мати фізичну форму – бути матеріальним активом

Такі критерії відповідають критеріям, наведеним у Міжнародному стандарті фінансової звітності 16 "Основні засоби". Однак існують також деякі відмінності. Так, відповідно до МСФЗ 16 основними засобами вважаються активи, які відповідають таким критеріям:

- матеріальність (наявність фізичної форми);
- сфера дії (утримуються підприємством для використання в процесі виробництва або для поставки товарів або послуг, для здавання в оренду іншим особам або для адміністративних цілей);
- тривалість очікуваного строку використання (може використовуватися більше ніж один обліковий період) [27].

Облік основних засобів для потреб оподаткування регулюється Податковим кодексом України. У цьому кодексі зазначено, що під терміном "основні засоби" варто розуміти матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання

(експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Оскільки для зарахування матеріального об'єкта до основних засобів об'єкт повинен бути визнаний активом, то він може давати економічні вигоди в майбутньому. У затверджених на сьогодні П(С)БО не наведено поняття "економічна вигода". Для розкриття змісту цього поняття потрібно керуватися Концептуальною основою МСБО. Відповідно до п.53 Концептуальної основи майбутня економічна вигода – це потенціал, що може сприяти надходженню на підприємство, безпосередньо або опосередковано коштів або їх еквівалентів.

Відсутність законодавчого визначення поняття "економічна вигода" призведе до непорозумінь і суперечностей, що, у свою чергу, ускладнюють бухгалтерський облік основних засобів. Крім того, виникає запитання, у якій послідовності необхідно визнавати основні засоби: спочатку визнати активом, а потім основними засобами, або навпаки? Тобто чи може виникнути ситуація, коли об'єкт, визнаний основним засобом, не буде визнає активом? Це запитання також залишається неврегульованим.

Як П(С)БО 7 "Основні засоби", так і Податковий кодекс України установлюють такий критерій зарахування об'єктів до основних засобів, як тривалість використання. Однак якщо Податковий кодекс України установлює його межу протягом 365 календарних днів, то П(С)БО 7 допускає випадки, коли об'єкт із очікуваним строком використання більше ніж один рік не є основним засобом.

Такі випадки наявні, якщо тривалість операційного циклу підприємства перевищує один рік. Наведені розбіжності вказують на недосконалість законодавчої й нормативної бази з питань обліку основних засобів. Тому для більш точного обліку для порівняння показників звітності за основними засобами необхідно розробити єдині критерії щодо тривалості їх використання.

В Україні такий критерій на законодавчому рівні не встановлений. Ми

пропонуємо ввести такі етапи визнання основних засобів, етап визнання, етап класифікації, етап оцінювання.

Велике значення має для основних засобів етап їх визнання. Його можна вважати успішно подоланим тоді, коли відомо:

- скільки об'єктів варто відобразити в обліку;
- чи є ці об'єкти основними засобами.

На етапі класифікації потрібно визначити, до яких класифікаційних груп (за видом, призначенням, місцем використання, належністю тощо) належить кожний об'єкт, визнаний об'єктом основних засобів.

На етапі оцінювання формується первісна вартість кожного об'єкта, тобто та вартість, за якою він буде відображений в обліку.

Такі етапи властиві не тільки бухгалтерському, а й податковому обліку. Звичайно, про них прямо не згадується в податковому законодавстві, однак перш ніж збільшити балансову вартість тієї або іншої групи, треба:

- визначити, що здійснені витрати підлягають відображенню в податковому обліку, а саме амортизації, і не включаються до валових видатків;

- класифікувати основні засоби, тобто визначити, балансову вартість якої групи необхідно збільшити;

- оцінити, тобто визначити, на яку суму треба збільшити балансову вартість відповідної групи. Як було зазначено вище, першим (дообліковим) етапом є етап визнання. Тому зупинимось саме на ньому.

Термін "визнання" зустрічається в декількох Національних попоженнях (стандартах) бухгалтерського обліку, однак його визначення не наведене ні в стандартах, ні в інших документах з бухгалтерського обліку. Тому в такій ситуації доцільно скористатися параграфами 82-84 Концептуальної основи МСБО.

Відповідно до параграфа 82, "визнання – це процес включення в баланс або звіт про прибутки й збитки статті, що відповідає визначенню елемента й критеріям визнання, наведеним у параграфі 83". У параграфі 83 наведені такі

критерії: "існує ймовірність надходження на підприємство або вибуття з нього будь-якої майбутньої економічної вигоди, пов'язаної зі статтею; стаття має собівартість або вартість, що може бути вірогідно визначена" [6].

Отже, визнання – це процедура стандартна й обов'язкова для всіх без винятку об'єктів обліку.

ВИСНОВКИ

Ринкове реформування економіки України зумовило необхідність дослідження питань, пов'язаних з різноманітністю форм власності. Особливо гостро постало питання стану і використання основних засобів, адже обсяги виробництва товарів і послуг, кінцеві результати діяльності підприємства, їх технічний рівень, умови праці значною мірою залежать від того, яка частина їх власних і залучених фінансових ресурсів вкладена в основні засоби. Хоч основною виробничою силою суспільства є люди (кваліфіковані робітники і спеціалісти), продуктивність їх праці, головним чином, залежить від їх озброєності найпередовішими і найефективнішими засобами праці. Серед проблем, висунутих практикою переходу до ринкової економіки, особливої актуальності набула оцінка основних засобів, їх відображення в бухгалтерському балансі, контроль за збереженням і їх наявністю у місцях використання, правильне документальне оформлення, а також методи нарахування амортизації.

Більш повне і раціональне використання основних засобів підприємства сприяє покращенню всіх його техніко-економічних показників: росту продуктивності праці, підвищенню фондівіддачі, збільшенню об'єму випуску продукції, зниженню її собівартості, економії капітальних вкладень. Тому обізнаність щодо наявності основних засобів праці і постійний контроль за ефективністю їх використання — важливі чинники в управлінні діяльністю кожного підприємства.

Відповідно до викладеного вище, в даній кваліфікаційній роботі було розглянуто і проаналізовано питання обліку основних засобів в сучасних умовах, визначено основні напрями удосконалення організації їх обліку і підвищення ефективності використання на прикладі філії ТОВ «ІТІ СЕРВІС»

У роботі розглянуто теоретичні основи обліку основних засобів, викладення яких дозволити чітко усвідомити економічну природу предмета дослідження – основних засобів, прослідкувати і відтворити організацію їх

обліку і використання на конкретному підприємстві. Визначено поняття основних засобів, їх класифікація, визначено поняття оцінки основних засобів, від правильності і достовірності якої залежить точність показників їхньої якісної характеристики. В останньому пункті розділу наведена характеристика рахунків, з допомогою яких здійснюється відображення наявності та руху основних засобів в синтетичному обліку підприємства.

У магістерській роботі охарактеризовано стан обліку основних засобів на філії ТОВ «ІТІ СЕРВІС», одного з найважливіших розділів облікової політики підприємства. Виходячи з цього, в роботі охарактеризовано побудову синтетичного й аналітичного обліків основних засобів на підприємстві, зокрема, розглянуто порядок оформлення документів при надходження та вибутті в залежності від змісту операції. Весь порядок документального оформлення обліку основних засобів викладено з посиланням на документи.

У роботі також викладено порядок обліку витрат по відшкодуванню вартості зношених основних засобів, зокрема, доведена необхідність нарахування амортизаційних нарахувань з метою відтворення основних виробничих фондів, викладено порядок аналітичного обліку нарахування амортизації і відображення її результатів на рахунках бухгалтерського обліку. Отже, в роботі доведена необхідність оновлення основних засобів за ринкових відносин, що визначається конкуренцією товаровиробників, оскільки стан основних засобів прямо впливає на кінцеві результати діяльності підприємства.

У кваліфікаційній роботі присвячено проблемам обліку основних засобів та шляхів їх вирішення. Визначили основні напрямки удосконалення критеріїв зарахування активів до основних засобів у бухгалтерському обліку. Визначили етапи визнання основних засобів, проаналізувавши праці інших авторів. Розробили рекомендації щодо вдосконалення обліку основних засобів. Запропонувала шляхи вирішення та усунення відхилень та недоліків у документальному оформленні руху основних засобів.

Було запропоновано вдосконалити форми розрахунку для визначення первісної вартості основних засобів. Пропонуємо вдосконалити план рахунків відповідно до вимог облікового забезпечення податкової звітності. Розглянувши методику обліку амортизації основних засобів у бухгалтерському обліку залежно від сфери використання об'єктів основних засобів у діяльності підприємства, пропонуємо нові субрахунки для окремого обліку амортизації основних засобів виробничого та невиробничого призначення: 131.1 "Знос основних засобів виробничого призначення", 131.2 "Знос основних засобів невиробничого призначення". Запропоновані рядки модифікацій щодо форм первинних документів з обліку основних засобів, що дасть змогу не тільки знизити трудомісткість облікових робіт, а й посилити контроль завдяки підвищенню рівня інформативності документів.

Весь матеріал у кваліфікаційній роботі викладено з посиланням на законодавчу, нормативно-інструктивну базу України, а також на документи, передбачені для обліку основних засобів, що дозволило наочно відтворити схему документообігу по обліку основних засобів, а також провести аналіз ефективності їх використання на підприємстві.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Бабак А.В. Облік на підприємствах торгівлі. Харків : Легас, 2019. 384 с.
2. Барабаш Н.С. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : КНТЕУ, 2014. 425 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2006. 688 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку. Житомир : ЖІТІ, 2000. 640 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку : підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціалістів 7.050106 «Облік і аудит». Житомир : ПП «Рута», 2006. 544 с.
6. Бутинець Ф.Ф., Бородін О.С., Герасимович А.М., Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Облік і аудит». Житомир : Рута, 2004. 607 с.
7. Бутинець Ф.Ф., Олійник О.В., Шигун М.М., Шулепова С.М. Організація бухгалтерського обліку. Житомир : ПП «Рута», 2001. 576 с.
8. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ЖІТІ, 2006. 459 с.
9. Бутинець Т.А., Чижевська Л.В. Фінансовий облік. Київ : Атіка, Літера ЛТД, 2009. 623 с.
10. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. Київ : Екаунтінг, 2016. 527 с.
11. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарії : практ. посіб. для бухгалтерів та аудиторів акціонерних товариств та учасників фондового ринку. Київ : Лібра, 2001. 839 с.
12. Голов С.Ф. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. Київ : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1998. 736 с.

13. Горбатюк М.І., Болюх М.А., Бурчевський В.З. Економічний аналіз : навч. посіб.. Київ : КНЕУ, 2020. 540 с.
14. Грабова Н. Н. Бухгалтерський облік у виробничих і торговельних підприємствах. Київ : 2007. 698 с.
15. Даньків Й.Я., Лучко М.Р., Остап'юк М.Я. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Знання, 2017. 226 с.
16. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посібник для студентів вузів. Київ : А.С.К., 2006. 848 с.
17. Задорожній В.В. Проблеми обліку основних засобів і капітальних інвестицій. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2020. № 7. С. 18-22.
18. Зюкова М.М. Альтернативні методи нарахування амортизації. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Удосконалення обліку та аналізу господарської діяльності на основі впровадження нових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку»*. Київ : КНЕУ, 2021. С. 36-37.
19. Зюкова М.М. Бухгалтерська інформація про основні засоби – основа прийняття інвестиційних рішень. *Економіка: проблеми теорії та практики*: Дніпропетровськ : ДДУ, 2021. Вип. 25. С. 13-18.
20. Зюкова М.М. Деякі моменти еволюції поняття «оцінка основних засобів». *Регіональні перспективи*. 2020. № 4(11). С. 83-84.
21. Зюкова М.М. Економічна категорія «основні засоби як складова виробничого процесу». *Матеріали 67-ї наукової конференції студентів, аспірантів і молодих вчених*. Київ : УДУХТ, 2022. С. 40.
22. Зюкова М.М. Основні засоби – важлива економічна категорія. *Вісник Полтавського державного сільськогосподарського інституту*. 2022. №5. С. 100-102.
23. Зюкова М.М. Основні засоби: питання управління та аналізу. *Формування ринкової економіки: Зб. наук, праць*. Спец. вип.: Удосконалення економічної роботи на сільськогосподарських підприємствах в умовах

перехідної економіки. Київ : КНЕУ, 2022. С. 399-403.

24. Зюкова М.М. Оцінка основних засобів – складова системи обліку. *Проблеми формування ринкової економіки*: Київ : КНЕУ, 2015. С. 379-381.

25. Каліна А.В., Конєва М.І., Ященко В.А. Економічний аналіз і прогнозування : навч.-метод. посіб. Київ, 2008. 266 с.

26. Карєв В.П. Розрахунок амортизації. *Бухгалтерський облік і аудит*. № 11. 2021. С. 23-38.

27. Карєв В.П. Деякі аспекти застосування пунктів 14 и 15 П(С)БО 7 «Основні засоби». *Бухгалтерський облік і аудит* 2020. № 06. С. 23-25.

28. Карєв В.П. Проблеми визначення економічних вигід. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2020. № 09 С. 32-35.

29. Карєв В.П. Зміна первісної вартості основних засобів і нарахування амортизації. *Школа бухгалтера*. 2021. № 18. С. 31-33.

30. Карєв В.П. Зменшення корисності об'єктів основних засобів. *Школа бухгалтера*. 2019. № 01 С. 3-6.

31. Карєв В.П. Зменшення корисності по-мінфіновськи. *Школа бухгалтера*. 2019. № 03 С. 3-6.

32. Карєв В.П. Продаж об'єктів основних засобів. *Школа бухгалтера*. 2020. № 04. С. 3-5.

33. Климовська М. Надходження основних засобів на підприємство. *Основні засоби на підприємстві: бухгалтерський та податковий облік: Збірник систематизованого законодавства*. 2021. Вип.11. С. 38-41.

34. Ковальов Д. Ремонти основних засобів в податковому та бухгалтерському обліку граємо за новими правилами! *Все про бухгалтерський облік*. 2018. №50 (838). С. 24-27.

35. Кожанова Є.П., Отенко І.П. Економічний аналіз : навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2017. 208 с.

36. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : КНЕУ, 2008. 334 с.

37. Кужельний М.В. та ін. Бухгалтерський облік : навч.-метод. посіб.

Київ : КНЕУ, 2010. 256 с.

38. Кушина О. Безоплатна передача основних засобів: особливим об'єктам – особливий облік. *Бухгалтерія*. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2014. №32. С. 40-43.

39. Кушина О. Зміни вартості основних засобів в результаті індексацій та переоцінок. *Необоротні активи и МБП в бухгалтерському та податковому обліку: Збірник систематизованого законодавства*. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2021. С. 106-113.

40. Ластовецький В. Бухгалтерський і податковий облік основних засобів: як поєднати. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. №8. С. 37-40.

41. Ластовецький В. Який вид обліку не є управлінським? *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. №4. С. 40-44.

42. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія. Київ : КНЕУ, 2014. 387 с.

43. Липатов А. Переоцінка вартості основних засобів в бухгалтерському обліку. *Необоротні активи в бухгалтерському та обліку: Збірник систематизованого законодавства*. 2021. С. 94-103.

44. Лишипенко О.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : ЦУП, 2003. 623с.

45. Лінник В.Г., Зюкова М.М. Проблеми обліку основних засобів в умовах дії національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні. *Науково-практичний журнал «Регіональні перспективи»*. 2021. №7. С. 19-21.

46. Мушинський Р., Токарь С. Бухгалтерський облік основних засобів за новими правилами. *Бухгалтерія*. 2014. №48. С.55-57.

47. Онишко Д. Порядок нарахування амортизації за податковим методом і відображення її в бухгалтерському обліку. *Все про бухгалтерський облік*. 2016. №11. С. 20-22.

48. Орлов П., Орлов С. Державна амортизаційна політика та її відбиття у стандартах бухгалтерського обліку. *Економіка України*. 2019. №3.

С. 30-34.

49. Павлюк І. Кореспонденція рахунків як основа для організації та ведення раціонального бухгалтерського обліку основних засобів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. №9. С. 18-31.

50. Пасько О.В., Михайлов М.Г. Методологічні підходи до оцінки основних засобів. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси та кредит»*. 2020. №2 (11). С. 26-32.

51. Покропивний С.Ф. та ін. Економіка підприємства : підручник. Київ : КНЕУ, 2006.

52. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ МФУ від 31.12.1999 р. №318. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 01.10.2022).

53. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ МФУ від 30.11.1999 р. №291. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 14.10.2022).

54. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. №996-XIV. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 08.10.2022).

55. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : видавництво «Карт-бланш», 2002. 628 с.

56. Разгонова Л., Рубітель О. Основні засоби та нематеріальні активи : метод. посіб. Запоріжжя : «Поліграф», 2014. 116 с.

57. Савич В.І. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ, ЦУЛ, 2021. 150 с.

58. Сопко В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2000. 578 с.

59. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємстві. Київ : АСК, 2004. 784 с.

60. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський облік на підприємствах України : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : А.С.К., 2000.

784 с.

61. Фефілатьєва А. В. Переоцінка та індексація основних засобів та відображення їх в обліку. Острог, 2007. С. 421-427.

62. Цінник В.Г., Зюкова М.М. Проблеми обліку основних засобів в умовах дії національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні. *Науково-практичний журнал «Регіональні перспективи»*. 2011. №7. С. 19-21.

63. Чижевська Л.В., Пархоменко В.М., Кривоший М.М. Звітність підприємства : навч. посіб. Житомир : ЖІТІ, 2008. 217 с.

64. Шваб Л.І. Економіка підприємства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Каравела, 2016. 508 с.

65. Шендригоренко М. Т. Проблеми обліку і аналізу основних засобів та шляхи їх вирішення. *Вісник*. 2017. № 2 (10). С. 70-75.

66. Angeles Luis. GDP per capita or real wages? Making sense of conflicting views on pre-industrial Europe, *Explorations in Economic History*. 2012 pp. 147–163.

67. International Accounting and Reporting Issues: 2000 Review: report by the Secretariat of the United Nations Conference on Trade and Development. UNCTAD. New York; Geneva: UN, 2000. 152 p.

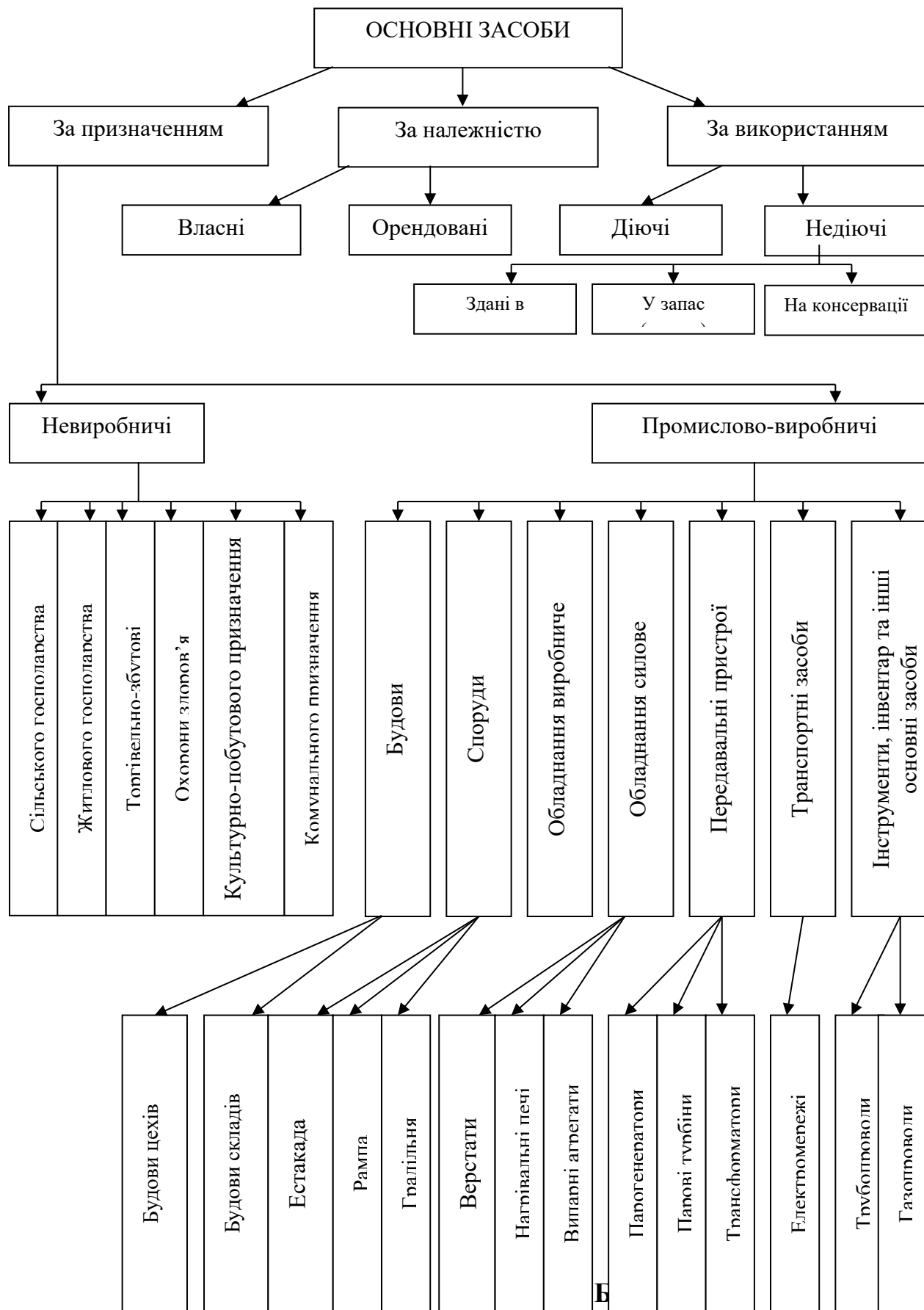
68. Household Accounting: Experience in Concepts and Compilation / Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. – New York: UN, 2000.

69. Kohler, Heinz. College A.. Student workbook to accompany microeconomics. Lexington, Massachusetts : Toronto: D.C.Heath and Company, 1992. 334 p.

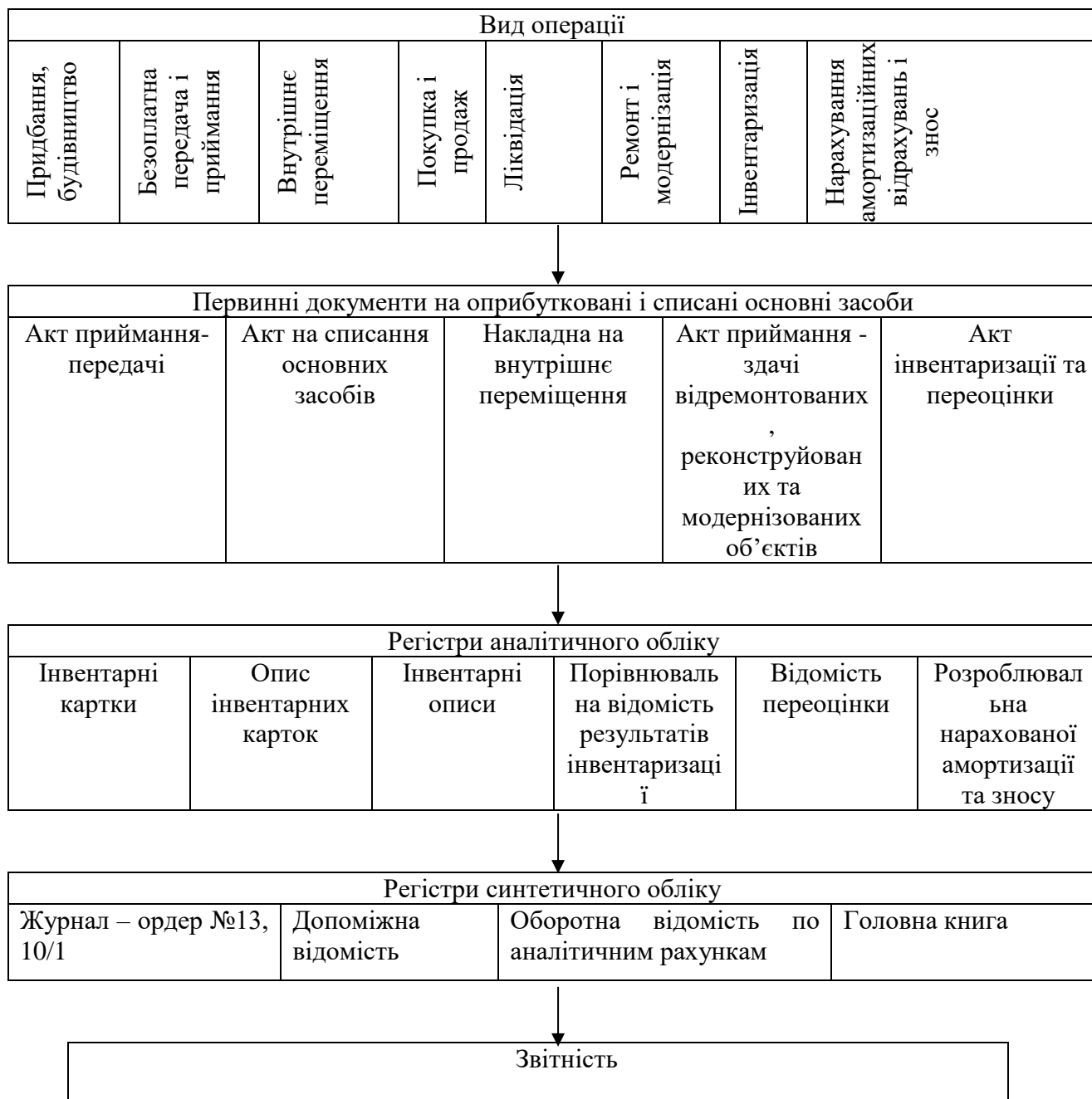
70. Rechnugswesen: Grundlage, Zusammenhänge Interpretationen. Aldoc. Schellenberg. 3, überarb und erw. Aufl. Zurich: Versus. 2000. 500 p.

ДОДАТОК А

Класифікація основних засобів

Технологічний процес бухгалтерського обліку основних засобів при
журнально-ордерній формі обліку в ТОВ «ІТІ СЕРВІС»

ДОДАТОК В

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2021

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	8,2	159,7
первісна вартість	1001	11,1	173,1
накопичена амортизація	1002	2,9	13,4
Незавершені капітальні інвестиції	1005	111,3	253,2
Основні засоби	1010	3855,3	4692,4
первісна вартість	1011	6628,6	7924,8
знос	1012	2773,3	3232,4
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	134,2	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	3241,6	3146,4
Відстрочені податкові активи	1045	29,3	
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	7379,8	8251,7
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2140,5	690,7
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	221,5	348,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130		
за виданими авансами			
з бюджетом	1135	208,9	
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	812,0	1746,8
Поточні фінансові інвестиції	1160		517,8
Гроші та їх еквіваленти	1165	271,8	330,8
Витрати майбутніх періодів	1170	11,7	10,2
Інші оборотні активи	1190		18,3
Усього за розділом II	1195	3666,4	3662,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	11046,3	11914,5
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1757,6	2340,0
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	2483,2	2483,2

Продовження ДОДАТКУ В

Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1757,6	2340,0
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	2483,2	2483,2

Резервний капітал	1415	356,4	421,1
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3237,6	4359,1
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Вилучений капітал	1430	( )	( )
Усього за розділом I	1495	7834,8	9603,4
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		111,1
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		111,1
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків			
Поточна кредиторська заборгованість за:	1600	452,3	1084,0
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	2285,4	5457,0
розрахунками з бюджетом	1620	252,5	250,6
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	50,0	70,2
розрахунками з оплати праці	1630	99,7	137,5
Поточні забезпечення	1660	2,1	4,5
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	69,5	107,5
Усього за розділом III	1695	3211,5	2200,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,	1700		
утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	11046,3	11914,5

Керівник

Головний бухгалтер

ДОДАТОК Д

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2021 р.

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	32973,0	35683,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(26941,2)	(29139,4)
Валовий: прибуток	2090	6031,8	6544,1
збиток	2095	( )	( )
Інші операційні доходи	2120	127,3	70,4
Адміністративні витрати	2130	(2263,3)	(1974,9)
Витрати на збут	2150	(765,3)	(535,8)
Інші операційні витрати	2180	(380,7)	(322,1)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	2749,8	3781,7
збиток	2195	( )	( )
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	25,3	19,8
Інші доходи	2240	765,8	14,7
Фінансові витрати	2250	(288,4)	(185,4)
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )
Інші витрати	2270	(767,7)	(46,5)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2484,8	3584,3

Продовження ДОДАТКУ Д

Збиток	2295	( )	( )
--------	------	-----	-----

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	447,3	645,2
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	2037,5	2939,1
збиток	2355	( )	( )

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	2037,5	2939,1

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	20477,8	26962,0
Витрати на оплату праці	2505	2967,2	2501,7

Продовження ДОДАТКУ Д

Відрахування на соціальні заходи	2510	652,8	550,4
Амортизація	2515	556,5	427,6
Інші операційні витрати	2520	2344,5	1500,9
Разом	2550	26998,8	31942,6

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник
Головний бухгалтер